૨૭૪૯

શ્રી

દેહરૂપી દેવળ

એમાં

આત્માચૈતનદેવ

બનાવનાર

મીસ્ત્રી. બેહેચર હવશા કૃત

મોક્ષઇચ્છુઓને સમજવા સારૂ

છપાવી પ્રસીદ્ધ કરનાર
મી૦ ચકુભાઇ હવશા
મી૦ મંગળદાસ હવશા
અમદાવાદ વિજયવાંચ્છીતપ્રેસ

કિંમત રૂ.૦-૮-૦

ॐ तत्व सत्य

પ્રસ્તાવના*

ચાર વેદ, ૭ શાસ્ત્ર ને ૧૮ પુરાણમાં જે-વાં જીવને પુરૂશાર્થ બતાવ્યાંછે. તેમાં ચોથા જન્મ મરણ દુઃખ નિવૃતી કરવા માટે આ દેહરૂપી દેવળનો સારી પેઠે વિચાર કરશો, તો તમારા દેહના તત્વનું જ્ઞાન થશે. આ દુનીયાંમાં મોટામાં મોટું દુઃખ જન્મ મરણ જેવું બીજું એકે નથી. માટે કોઇ વેદાંતી, બ્રહ્મજ્ઞાની, તત્વદર્શિ, માહાત્મા પુરૂષ, તથા કોઇ સ્વામીનો સમાગમ કરશો, ને આ પુસ્તકનો વિચાર કરશો, તો જનમ મરણના દુઃખથી મુક્તથઇને બ્રહ્મના સુખને પ્રા-પ્ત થશે. જેમકે મ્રગ આપની સુગંધીનો અ-નુભવ જાણ્યા વીના સર્વે જગાએ કસ્તુરી

ખોળેછે. ને કસ્તુરી તે મ્રગમાં છે. તેમ આ પુસ્તકમાં વિચાર કરશે, તો માહા આનંદ પ્રાપ્ત થશે. હવે વેદમાં ત્રણ કાંડ છે. તેમાં કરમ ઉપાશના, ને જ્ઞાન કરમ ઉપાસના, પેહેલાં સમજવી. ને અંતઃકરણ શુદ્ધ કરવું. પછી આ પુસ્તકનો વિચાર કરશો તો તેનુ ફળ પ્રતક્ષ માલમ પડશે, જેમકે મેલાં લુગડાં ઉપર રંગ ચઢાવીયે, તો રંગને બગાડશે અને સફેત લુઘડાં ઉપર રંગ ચઢાવીયે, તો રંગ સારો ખીલે. તેમ અધીકારી થયા વીના આ પુસ્તકનો વિચાર કરશે તો મેલાં લુગડાના રંગ જેવો માલમ પડશે, માટે સારા પુરૂષનો સમાગમ કરવો, આ પુસ્તકમાં પ્રતક્ષપરમાણ બતાવીછીએ. કે માટીના અનેક ઘડા પાણીના ભરેલા હોય, તેમાં

સુર્યનું પ્રતીબીંબ પડ્યું. તો સુર્યનારાય પરતક્ષ છે. તો પ્રતીબીંબ માલમ પડે છે તેમ પરમાત્મા આ તત્વરૂપે છે તો આ જગત દેખાયછે. અને દર્પણમાં આપણું પરતીબીંબ દેખીયેછીએ, પણ આપણે પરતક્ષછીએ. તો આપણું પરતીબીંબ દેખીએ છીએ. તેમ આ તત્વ પરતક્ષ છે. વળી દોરડીમાં સરપ ભાસેછે. તેમ આ તત્વ જ્ઞાનરૂપે છે. તો આ જગત ભાસેછે. કોઇ માણુસ એમ કેહેછે કે સંસ્કૃત ગ્રંથ બહુ છે.ને આતો ભાષાનું પુસ્તક છે. માટે એક દાખલો આપુછું. જેમકે એક બ્રાહ્મણીયાં રસોઇ બનાવી, તે રસોઇ પીરસનારો શુદ્ર છે, તેમ સંસ્કૃત ગ્રંથ વાંચીને ભાષા કર્યા વીના સમજાતુ નથી. માટે સંસ્કૃત ગ્રંથ ઝાડરૂપી

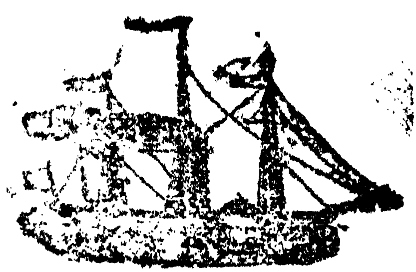
છે. ને ભાષા તો ફળફુલરૂપી છે, તેમ સં-
સ્કૃતની ભાષા કરશો તો સમજ પડશે. તે
મ ઝાડનાં ફળ ફુલ કામ આવેછે, વળી બ
હુ ગ્રંથ સમજીને પણ આપણું જથારથ
તત્વ ઓળખવું છે. તેમ આ લઘુ ગ્રંથ દે-
હરૂપીદેવળને વિચારશો તો પોતાના તત્વ
સ્વરૂપને દર્શાવશે માટે એક દાખલો જા-
ણે સોમણ રેતના ઢગલામાં પાંચશેર બાજ
રી નાંખી, ને પાંચમણ રેતના ઢગલામાં પ
ણ પાંચશેર બાજરી નાંખી. માટે સોમણ
નો ઢગલો ન ફેંદવો પણ પાંચમણનો ઢગ
લો ફેંદીને બાજરી કાઢી લેવી. માટે થો-
ડી મેહેનતથી કામ થતું હોયતો વધારે મેહે
નત ના કરવી. માટે પોતાનું તત્વસ્વરૂપ સ
મજીને જીવન મુક્તી સુખ લેવું. આ પુસ્ત

ક કેવી રીતે બનાવ્યું છે. તે સાંભળો. આ સ્ટોડીયા દરવાજા બહાર મોચીનીવાડીમાં પંજાબદેશના માહાત્મા પુરૂષ દયાસીંગ બે વરસ રહ્યા હતા ત્યાં હમેશ તત્વનો સમાગમ ચાલતો હતો. તે વાતો સાંભળીને લખી રાખી હતી, ને વળી બીજા ગ્રંથોનો સારાંશ જોઇને સરવેનો વિચાર કરીને એકઆ દેહરૂપીદેવળ પ્રગટ કર્યું વળી તાજપરમાં સ્વામી શીવાનંદજીનો હમેશ સમાગમ થતો હતો. તે ઉપરથી મારી લઘુ બુદ્ધી લગાર ચલાવીછે. માટે સઉ જનોને મારી નમ્રતા પુરવક વીનંતી છે, શાસ્ત્રીયો, તથા માહાત્મા પુરૂશોનો હું દાસ છું માટે મારા ઉપર ક્ષમા કરી ભુલચુક હોય તે માફ કરશો. એજ મારી વીનંતી છે.

આ પુસ્તકમાં જીવ ઇશ્વરની એકતા કરેલી છે.

આ પુસ્તકમાં કાંઇ દ્રષ્ટી દોશ, કાનો, માત્ર, શબ્દ રહ્યા હોયતો. તથા કાંઇ શબ્દ ફેરફાર થયો હોય તો સુજ્ઞજનોએ સુધારીને વાંચશો.

મારો મુકામ અમદાવાદમાં રાયપુર મધે કાચવાડામાં તુળજામાતાના દેહરાની પછાડી છે.

દેહરૂપી દેવળ

એમાં આત્મા ચેતન દેવ

બનાવનાર

મીસ્રી. બેચર હાઉશા કૃત

મોક્ષેચ્છુઓને સમજવા સારૂ

છપાવી પ્રગટ કરનાર

મી૦ ચકુભાઈ હવશા

મી૦ મંગળદાસ હઉશા

અમદાવાદ

રાયપુર ગેટપાસે સોની ગીરધર વન

માળીનામકાનમાં વિજય વાંચ્છીતપ્રેસ

માં વ્યાસવલ્લભરામ સુરજરામેછાપ્યું

સંવત ૧૯૪૨ સને ૧૮૮૬

નોટીસ

સને ૧૮૬૭ ના આક્ટ ૨૫ પ્રમાણે છપાવનારે સામીત્વનો હક પોતાના સ્વાધીન રાખ્યો છે

વિચાર સંગ્રહ વેદાંત

દેહરૂપી દેવળઃ—તુંમ પદ જે જીવને તત્વ પદનામ ઇશ્વર જે છે; તેને વિચારથી વર્ણવું છું. લક્ષારથે તે. હવે જીવ તે કોને સમજવો ને જગત તે કોને સમજવું. હવે આ સમજવાને વિચાર સંગ્રહ વેદાંત અને લક્ષારદ સમજવા માટે ઇશ્વર તેજ અમાપ છે સુદ્ધ ચઇતન તેજ.

પ્રશ્ન--માહારાજ સુદ્ધ ચઇતનકોને સમજવું?
ઉત્તરે-પાંચ તત્વને પાંચ માહાતત્વ તે આ થુલ શરીરે જો. દશ ઇંદ્રીનાં દ્વાર છે તે થુલ દેહમાં જો દ્રષ્ટાંત જાણે કે એક ઇમારત છે, તે ઇમારતને ઝરૂખો છે. તેમ આ થુલ દેહ-નેત્રસ્થાન ઝરૂખો છે તેને ત્રીકુટી પણ કેહેછે

(પખ્તી બીજી) હવે પાંચ તત્વને પાંચ ત
ન માત્રા તે લીંગ દેહને જો પાંચ પ્રાણ ચાલે
છે તે લીંગમાં તું જો. હવે મહારાજ પાંચ
પ્રાણ તે કોને કહીએ? ઉત્તર- પ્રાણ, અપા-
ન, ઉદાન, સમાન, ને વ્યાન. હવે માહાપા
ત તો એકજ છે, પણ જેવાં કામ કર્યાં તેવાં
નામ પડયાં છે. દ્રષ્ટાંત-જાણે એક સ્ત્રી છે તે-
ને દીકરો મા કહે છે, ભાઇ બેન કહે છે, દી
યર ભાભી કહે છે, નણંદ ભોજાઇ કહે છે.
તેમ પ્રાણ તો એકજ છે, પણ જેવાં કામ ક
રયાં તેવાં નામ પડયાં. દ્રષ્ટાંત હવે દેહમાં
ચાર ઇંદ્રી છે. તે મન, બુદ્ધી, ચીત, ને હં
કાર ચારે તેના દેવ છે. તે લીંગ શરીરમાં
જો. મનનો દેવતા ચંદ્રમા, બુદ્ધીનો દેવ બ્ર

હ્મા, ચીતનો દેવ વાસુદેવ, હંકારનો દેવ રૂદ્ર પવનનો સતો ગુણ.

મન પણ ચંચળ છે ને પવન પણ ચંચળછે તે માટે અગ્નીનો તમોગુણ જેમ બૂદ્ધીનો પ્રકાશ વધારીએ તેમ વધે તેમ અગ્નીપણ પ્રકાશ રૂપે છે. જળનો રજો ગુણ ચીતને જ્યાં ચોટાડીએ ત્યાં ચોટે તેમ જળને જે રંગમાં નાંખીએ તે રંગ રૂપ થાય છે. માટે વિચારથી જોઇએ તો આ તત્વ નેઅંતઃ કરણ જુદુ નથી એક રૂપે છે. પૃથ્વીનો તમો ગુણનો અહંકાર તેજ શુલ. પૃથ્વી પણ શુલ છે. વિચાર કરતાં પ્રતક્ષ માલમ પડે છે હવે તે સ્વપ્ન અવસ્થાને ભોગવેછે

દ્રષ્ટાંત. જેમકે એક ઇમારત છે તેને વચ

માં એક ચોક છે તે ચોકમાં બેસવાથી અં-
દરનો ભાગ માલુમ પડે છે તેત ત્રીકુટીપા-
સે કરીને લીંગ શરીરને ભોગવે છે તેનો
અર્થ સમજશે તે લીંગ દેહ તે હું નહીં. હું
તો તેનો દાસ છું.

પખ્તી

તૂજ્ઞા વિચ્ચા સમજવાને માટે કાયણુ શરી
ર જો થુલને સુક્ષમનો લે થાય છે તે સસો
પતી તવસ્થા ભોગવે, ત્યાં રદયે દેહસ્થાન
છે પ્રાગને આત્મા છે એનો અનુભવ તે કા
રણુ શરીરને જાણુશે. દ્રષ્ટાંત એક મોટાઝવે
રી હતો તેણે સમુદ્રમાંથી અમુલ્ય રત્ન કા-
ઢવા માટે એક માણુસને લોઢાની કોઠીમાં
ઉતાર્યો, ઉતરનારને હાથઅમુલ્ય રત્ન આ

વ્યાં છે. તે ધારતો હતો કે શેઠ મને સારી મજુરી આપશે, તેને કહેવાનું મનતો ઘણું થાયછે પણ એ માહા સમુદરમાં પેઠો છે પણ ત્યાં વાઇંદ્રી બંધ છે તેથી કરી શકાતું નથી. એમ કારણ શરીરનો આંણંદ કહેવાતો નથી કુટસને નિરલેપ સર્વેને પ્રકાશે જે તે જ્ઞાન રૂપ જાણજો ભાઇ શીવ રૂપ તે.

પ્રશ્ન કુટ્રશ તે શું સમજવું? એક એરણ છે તેના ઉપર અનેક ઘાટ ઘડાય છે પણ એ એરણ એમની એમ રહે છે. એમ કુટસ આત્મામાં જગત અનેક ફેરી ઉત્પનથાય છે ને લય પામે છે. પણ કુટલચેતન એમનું એમ રહે છે.

સુધ ચઇતન જ્ઞાન રૂપ આકાશવત છે. તે-માંથી એક દેશી માયા થઇ. પ્રશ્ન માયા તે શુ? તેને અજ્ઞાન પણ કહીએ છીએ, ને અધ્યાનરૂપ પણ કહીએ છીએ, માટે અધ્યાર રૂપ કરીને રહીએ છીએ જેમ કે એક આખા સમુદ્દરમાં ચાંલા જેટલી લીલ છે તે સમુદર જાણતો નથી, ને હાથીની ગાંડે તલ છે તે પણ હાથી જાણતો નથી. નાગર વેલ છે તે આપણા સ્વરૂપને આછાન્દન રરે છે તેમ પ્રથમ માયાથી આકાશ ઉત્પન થયું. આકાશથી પવન પ્રકાશ, પવનથી તેજપરકાશ તેજથી જળ પરકાશ, જળથી પૃથ્વી પરકાશ ત્યાંથી જડ ચઇતન્ય ઉત્પન થયું દેવ લોક, માણુસ લોક, પશુ, પક્ષી' હાથી-

થો કીડી સુધી ચઉદ્દે લોક ઉત્પન થયાં,એ એક શરીરની રચના સમજવી તે આત્મા ની ઉત્પતી અવસ્થા. વિશ્વાનર ત્યાં સુદ્ધ સતો ગુણ ઉણુવો, એનું જ્ઞાન જે સમજશે, તે વૈરાટ જાણશે સહી. હવે પાંચ તત્વ પ્રગ ટ થયા તે હિરણ ધ્રળને જો ત્યાં શબ્દ, સ્પ ર્શ, રૂપ, રસ ગંધ સકળ વ્યાપક જો. ત્યાં ત્યાં સુત્ર આત્મા અભીમાની સુદ્ધ રજો ગુ ણ જો સ્થીતી અવસ્થા ભોગવે ત્યાં બ્રહ્મા દેવ તે સહી હવે, જે પ્રાણી આવુ જ્ઞાન સમ જશે તે હીરણ ગરભનો દ્રષ્ટા થશે સહી. મુળા વીદ્યા કહીએ જ્યાં કારણ શરીરનેજો વઇરાગને હીરણ ગરભનો લય થાય છે પ્ર લે અવસ્થા ભોગવે સુદ્ધ તમો ગુણ સહી.

૩૯ તેનો અભીમાની છે આવું જ્ઞાન સમજ
શે તે અવ્યાકૃતનો દ્રષ્ટા સહી.

પખ્તી

સુધ્ધ ચઇતન જ્ઞાન રૂપ આકાશવત જેછે
તે માયાનો શાક્ષી છે. દ્રષ્ટાંત જાણે એક ઇ-
મારત છે તે ઇમારતમાં દીપક પ્રકાશે છે તે
મ દીપકને કંઇ લેવા દેવા નથી ચોરને શા
હને બંનેને પ્રકાશ આપે છે હવે તુંમ પદને
તત્વપદ એ બંનેને એક કરીએ છીએ જે
નર સમજશે તે જીવ મટીને શીવ થશે ગુ
રૂ કૃપાથી તે વાચ્યારથીને મેલી લક્ષારથસે
મજશે તે ઇશ્વર અમાપ થશે સુધ્ધ ચઇતન
સહી હવે આ બ્રમાંડમાં પૃથ્વી છે માટે આ
પણે પૃથ્વીથી વીલક્ષણ નથી આ પૃથ્વી સ

ળંગ છે તેમ થુલ શરીરને બ્રમાંડ એકજ છે કેનકે પ્રથ્વીમાંથી અન ઉત્પન થયું તે અંન આપણા પીતાએ ખાધું તેનું વીર્ય થયું તેથી આપણું શરીર બંધાયું વાસ્તે પ્રતક્ષ પરમાણ છે. હવે આ ભરમાંડમાં જળછે તે સળંગ છે. આ શરીરમાં નરમ ભાગ છે તે જળનો જાણવો. વાસ્તે જળ પણ એકજછે. આ બ્રહ્માંડમાં અગ્ની છે તે એકજ છે આપણા શરીરમાં રૂપ છે તે અગ્ની છે. કારણકે પરતક્ષ વાત છે કેમતે આપણે દીવાના સામું જુઇએ છીએ તો દીવાની જોતને આપણી આંખની જોત બંનેનો એક તાક લાગી રહેલો છે તેમ સુરજ સામુ જોવાથી પણ તેમજ લાગે છે એમ પવનને માહા પવનનો

એક તાર લાગેલો છે ગાહા આકાશ ને મઠ આકાશ એક રૂપેજ છે. આપણી જાગરત અવસ્થાને ઇશ્વરની ઉત્પતી અવસ્થા એ ક રૂપે છે આનો વિચાર કરશે તે વઈરાટરૂ પનો દ્રષ્ઠા સહી હવે લીંગ શરીરને હીરણ ગરભને એકઠા કરીએ છીએ શબ્દ સ્પર્શ રૂપ રસ ગંધ તેમાં બાહારની ગંધ ને અંદ રની ગંધ એકજ છે. સાથી જે આપણે સુ- ગંધ દુર ગંધ આવત્રા જતી ના હોયતો મા લમ પડે નહીં સપ્ન અવસ્થા અને સ્થીતી અવસ્થા એક રૂપે અને તે જસ હભીમા- નીને સુત્ર આત્મા એક રૂપે જો. આવું જ્ઞાન જે સમજશે તે હીરણ ગરભનો દ્રષ્ઠા થશે

કારણ શરીરને અવ્યાકૃત એક રૂપે જા ણ કેમકે આપણે સુસોપતી રૂપ થઇએ છી એ ત્યારે પ્રલે જેવું થાય છે માટે સુસોપતી અને પ્રલે એમાં કાંઇ ફેર નથી પરાજ્ઞા અ- ભીમાની અને ઇશ્વર ચઇતન સળંગ રૂપ છે એનૂં જ્ઞાન વિચારશે તે અંવ્યા મતનો ધ રષ્ઠા સહી પકતી. વળી વિચારથી જોશો તો કુટસને માયાનો સાક્ષી એકજ છે. આનું જ્ઞાન વિચારમાં લેશો તો ચઇતન રૂપ પો તે છે વાચારથ મેઢીને લક્ષારથ સમજશેતે નર ઇશાર તેજ અ માફ થાશે મુદ્ધ ચઇતન તા તે. જીવેને ઇશ્વર કહેવા માત્રછે, વ્યા- પકતા અને અવ્યાપકતા કેહેવા માત્ર છે દ રસ્તા અને પ્રસ્ત પણ નથી તે કોને જઇને

કેહે કાર્ય કારણ ત્યા નથી માહ્યા અમુલ્ય પદ જો કામ કારણ જુદું પડે છે તે વિચાર કરશો તો માલમ પડશે દરષ્ટાંત કેમકે એક સમુદર છે તેમાંથી તરંગરૂપ થાય છે તે આતત્વ કારણ રૂપ છે તેમાંથી જગત કાર્ય રૂપ માલમ પડે છે. તત્વ દ્રષ્ટી જોઇશું તો કારણ કાર્યમાં ફેર નથી માટે જગત એક કુ- હેવા માત્ર છે અને તત્વ છે તે પ્રમાત્મા રૂપે છે તેથી આપણી દ્રષ્ટી અગાડી ચાલા શ- કિત નથી માટે દ્રષ્ટાંત કરીને સમજાવું છું કે મકેમૃગછે તેદાણાપાછળમેલીને આરાઆગ- ળ ચાંચ મારે છે તેથી તેનું પેટ ભરાતુ ન- થી તેમ આ તત્વ મેલીને ચૈતન જુદુ કલ્પે છે તેથી તેને જીવન મુકિતનું સુખ આવતૂ

નથી તે વળી અતઃકરણમાંથી કલ્પના કરે-
છે તે અતઃકરણ આકાશ રૂપે છે વળી તેથી
ચૈતન જુદુ કલ્પીએ તો સર્વજ્ઞ પણાને બાદ
આવે છે માટે તત્વ દ્રષ્ટી તત્વને સીધ કરે છે
માટે વિચારથી જોઈશું તો આકાશ સર્વજ્ઞ
પણે છે

પકતી

વિચાર સંગ્રહ વેદાંત ગ્રંથ,
તેની સમજ લેજો સહી; ૧
સહુ ચીજ મુલે મળે,
ને સમજણ ન મળે મુલ. ૨
કહે ચકલ સમજ્યા વીના
કરયું કરાવ્યું ધુળ. ૩

ખંડ ૧

મંગળા ચરણ

ગુરૂકોઅસ ઉપદેશ સુની તત્વદ્રષ્ટી મનબુધ મન ભરમ લખો આત્મા

શુધ ચશાતન સકળ વ્યાપક આકાશ વત જે છે એવા જે પરમાત્માનો પેહેલો અરથ કરીએ છીએ હેવે ગુરૂ દયા સંગ બોલ્યા જ્યારે જવત નહોતું ત્યારે એક વસ્તુ હતી એકતેશું બીજાવિનામાટે એકઅદઇત પણ કહીએ છીએ તે અદ્દઇત આકાર છે, કે નીરાકાર છે- એવું જે નીરાકાર છે તેનો અરથ કરીએછીએ કેમકે પચાસકોટીજોજન પરથ્વી છે પછી પરથ્વી પણ થઇ રહે છે. તે માટે પરથ્વી પણ એક દેશી કેહેવાય છે. અને પરથવીથી જળ દશ ગણું છે.પછી જ

ળ મણુ થઇ રહે છે માટે જળ પણ એક દે
શી કહેવાય છે તેજથી વાયુ દશ ઘણો વ-
ધારે છે માટે વાયુ પણ એક દેશી છે વાયુ
થી આકાશ પણ દશ ઘણો વધારે છે માટે
આકાશ પણ એક છે. શી કહેબાયછે એટલે
માયા થય રહે છે હવે પરઆત્મા કેવા છે તે
ના બાર વિશેશણ કહું છું એકતો સત, ચી
ત, આણંદ અદવની અચળ અચંડ અન
ત સોપરકાસ કુટસ અજ શીદાકાશં એવા
અરૂપી પરમાત્મા છે માટે સરવે વેદ દેશી
કહ્યા છે તેજ વસ્તુ ચઇતન ભરપુર છે મા-
ટે વેદે બ્રમ નામ પાડયું છે અને નામ રૂપ
થી પર માટે પરમ આત્મા નામ કહ્યું ત્યાં
વાદી બોલ્યો હવે પરઆત્માને નામ રૂપથી

પર કહેશો તો પોશ આવે છે કેમકે એક ના
મ અને એક રૂપ બે થાય છે માટે અદ્ર વળી
ના કહેવાય એક તો એવોસ લાગ્યો બીજું
પણ કહેતા વેગળુ એટલે સઘળું દેશી પણુ
ગયું એટલે ભરપુર પણ ના કહેવાય ત્યારે
બ્રમ નહીં ત્યારે અતી વ્યાપક પણ નહી
ને આત્મા નહી માટે આ શબ્દે કરીને આ
બે દોશ લાગે છે ત્યારે આણદ જોર સીધાં
તી બોલ્યા કે સાંભળો સજનો મેં પરમા
ત્માનો અરથ કહ્યો તે સમજ્યા નહીં માટે
ફરીથી કહું છું તે તમે બહુજ વિચારથી
ઝીણી વરતીથી શમજજો એક વસ્તુ રૂપ
વિનવી છેમાટે રૂપથી પર કહીએ જેનું રૂપ
નહી તેનું નામ નહી પડે વાસ્તે નામથી પ

ર કહીએ અને રૂપનો કોઇ અંત નહીં એટ
લે સર્વ દેશીછે વાસ્તવ બ્રમછે ભરપુરછે અ
તી વ્યાપકછે એટલે આત્માછે સીધાંત વિ
ચારથી જોશો તો સર્વ દેશ ટળ્યા અરૂપીમાં
કોઇ રૂપ થયા નથી માટે અરૂપી પરમ આ-
ત્મા એકુજછે માટે અદ્વ્યતછે વળી વેદ પ
રમેશ્વરને નીરાકાર કહ્યાછે તેનો અરથ કરી
એ છીએ નીરંજન તે શું માયારૂપી અંજન
તે નીરંજનછે વળી નીરાકાર નો અરથ ક
રીએ છીએ એતો નીરાકાર તે શું આકાર
રહીત વર્જીત જ્ઞાન રૂપ એવું મુળ રૂપછે અ
ને અભેદ રૂપેછે કવેવલ રૂપેછે તે ઉપાધીને
મળીને બઉધારૂપ સબ્દ રૂપ બ્રમ થયા તે
તું જે બ્રમ જ્ઞાન રૂપેછે તે મુળ રૂપે નહીં ત્યાં

વાદી બાહરા તે કેમ જાણીએ ત્યારે સીધાં-
તી કહેછે કે સાંભળો સજ્જનો મેં તમને ખા
ળ તત્વનો વિચાર કહ્યોછે તે કેમ ભુલી
ગયાછો મુળ શબ્દછે તે અભેદ શબ્દછે બી
જા શબ્દ રહીત શબ્દછે એવું જે બ્રમ તે ઉ
પાધીને મળીને બહુધા શબ્દરૂપ પામ્યા વા
જીંત્રનાં શબ્દ વાગતા હોયછે માટે તે શબ્દ
બહું બ્રમ નહી માટે કહેવાયછે કે શબ્દ શ-
રખું હશે નાતે ગંધ સરખું તો હશે મુળ ગં
ધછે તેજ અભેદ છે માટે નાશીકાએ પણ ન
જાણવો ત્યારે રસ સરખું એહસે પણ ના ર
સ સરખું પણ નહીં મુળ રસછે તેજ અભેદ
રસ છે એવું જે હું બ્રમ નહીં ઉપાધીને મ
ળીને બહુધા રસ ભેદ પામ્યા તે પણ હું બ્ર

મ નહી તાકુ નહી ઉનુ નહી રડવું નહી કુ
ણુ નહી ખાટુ નહી મોળું નહી મધુરૂ નહી
નહી મળમવુ જીભ્યામાં જાણવામાં આવેતે
બ્રમ નહી ત્યારે સપ્રશ સરીખું હશે પણ ના
સપ્રશ સરીખુ પણ નહી મુળ સપ્રશ છે તે
અભેદ છે તે હું જે બ્રમ નહી બહુધા જે સ
પ્રશ ભેદ પામ્યા વળી સઇ છે ઓ વળી
ત્વચાના જાણવામાં આવે તેવુ બ્રમ નહી.
પાંચે ઇંદ્રીના જાણવામાં આવે તેવુ બ્રમ ન
હી ત્યારે વાદી બોલ્યો પાંચે ઇંદ્રી ન જાણે
તો મન જાણતુ હશે સિધ્ધાંતી કહેછે કે ના
મંન તો પાંચે ઇંદ્રીના જ્ઞાનના વિષે તે જાણે
પણ આત્માને ન જાણે કેમકે આત્મા નિર
વિષછે હવે ઇંદ્રીયો તો આપઆપના વિષે

ને જાણે પણ અન્યો અન્ય ન જાણે મન છે
તે પાંચ વિષયને જાણેછે માટે ઇંદ્રીઓથી
મન એટલું મોટું વિચારવામાં આવેછે મા
ટે આપણે વિચરથી આનો અર્થ કહીએછી
એ આંખ રૂપને જાણે પણ શબ્દને ન જાણે
રૂપના જાણે ગંધ જાણે જીભ્યા રસ જાણે પ
ણ સપરશને જાણે નાશાકા ગંધ જાણે પણ શ
બ્દ ન જાણે રસને જાણે પણ સપરશને. ન જા
ણે ત્વચા સપરશને જાણે પણ રૂપને ન જાણે
માટે ઇંદ્રીઓ આપ આપના વિષેને જાણે
પણ અન્યો અન્ય ન જાણે મનતો પાંચે ઇં
દ્રીના વિષયને જાણે છે પાંચે કર્મ ઇંદ્રીના ક
ર્મને પણ જાણે છે આ વિચારથી જોશો તો
આ વાત તો પ્રતેક્ષ માલમ પડેછે રૂપ જુવે

તે પણ મન જાણે કામ શબ્દ સાંભળે તે પ
ણ મન જાણે નાશીકા ગંધ લે તે પણ મન
જાણે જીભ્યા રસ લે તે પણ મન જાણે ત્વ
ચા સપરશ લે તે પણ મન જાણે મુખ વાણી
બોલે તે પણ મન જાણે હાથ કારજ કરે તે
પણ મન જાણે પગ ગવન કરે તે પણ મનજા
ણે હવે મન છે તે પાંચે ઇંદ્રીના જ્ઞાનને વેષે
જાણે છે વળી કર્મ ઇંદ્રીના કર્મને જાણેછે.
(દ્રષ્ટાંત)—એક ઈમારત છે તે ઈમાર-
તને સાત ખંડ છે તે સાત ભોમીકાઓ જા-
ણે છે આગલા ખંડનાં બારણા રૂપી મન છે
તે આગલા મન રૂપી બારણામાં જે માણુસ
જાય તે માણુસ બધું જાણે તે અંદરની બા
રીઓ તથા જાળીઓ કોઈ આવતં તથાજ

તું કોઈ જાણતું નથી માટે આગલું બારણું જે મન રૂપી છે તે ઇંદ્રીઓના વિષેને જાણે છે તે વળી બીજી ઇંદ્રીઓ રૂપી બારીઓ તથા જાળીયો છે તે જાણીતી નથી માટેમ ન આત્માને ન જાણે તેથી આત્મ જ્ઞાન ઇંદ્રીઓના વિષે સરખો નથી ને કરમ ઇંદ્રીઓના કરમ સરીખો નથી માટે તે જાણે છ મે મીથ્યા વાદી કહેછે તમે કહ્યું કે ઇંદ્રીઓ ન જાણે મન પણ ન જાણે ત્યારે કાંઇહિ યે નહીં ત્યારે સીધ્ધાંતી કહેછે શું જે ઇંદ્રીઓએ ન જાણે ને મન પણ ના જાણે એવું જે અરૂપી બ્રમ્હછે તે અરૂપી હોય એ સત્ય છે માટે સત્ય ચિત્ત અને આનંદ નામ પાડયું છે તે સર્વ દેશીછે ચૈતન રૂપછે ને આનંદ રૂ

ને જ્ઞાન રૂપછે તું જે નામ સતને રૂપ ન-
થીછે તે અસત્યને જુઠાછે ત્યારે સીષ કહેછે
એમકેમ ત્યારે ગરૂડ કહેછે જે કહીએછીએ
જે જ્યારે જગત નહોતુ ત્યારે ઇંદ્રીઓ નહો
તી વળી ઇંદ્રીઓની જાણવામાં આવે તે વ
સ્તુ નહોતી એવું જે બ્રમ આકાશ વ્રતછે વ
ળી જ્યારે જગત ટળશે ત્યારે ઇંદ્રીઓ ન-
હીં હોય અને ઇંદ્રીઓના જાણવામાં આવે
એ વસ્તુ પણ નહી હોય ત્યારે અરૂપી આ
ત્મા રહેશે હવે ગુરૂ સીધ્યાંતમાં નિશ્ચે કરેછે
કેમકે આદે જગત જુઠુંછે અને અંતે જગત
જુઠું અને મધે સાચુ છે કેમકે આદે તો જગ
ત નહોતુ માટે જુઠું અને અંતે રહેવાનૂં ન
થી માટે જુઠું મધ્યે સાચુ માલમ પડેછે ત્યા

રે ગુરૂ બોલ્યા ભ્રમને વીશે આદે જગત ન
થી અને મધ્યે જગત નથી અને અંતે જગ
ત નથી ત્યારે શીષ કહેછે કે આ દેખાય છે
તે સંદેહ પડેછે ત્યારે ગુરૂ એક અલોકી દ્રષ્ટાં
ત આપેછે એઝીણે વિચારથી શમજજો એ
ક પદાર્થછે તે પદાર્થની વચ્ચે અવાંતર આ
વ્યાથી પદાર્થ જણાતુ નથી તેની છાંયા દે
ખાયછે તે જોઇને વિચાર કરેછે કે અહીંયાં
કંઇક વસ્તુ છે તે આ ચૈતન વસ્તૂ તથા ત
ત્વ પ્રત્યક્ષ છે તેની અંદર અરૂપી જગત ભા
શેછે હવે અવાંતર વચ્ચે અવીધ્યા રૂપીછે
માટે તત્વની છાંયા માલમ પડેછે તે મીથ્યા
છે વળી બીજું દ્રષ્ટાંત
કહ્યુંછે તે સાંભળો શુકઇ સીપને ઇશેવ

રૂપુ નથી મધ્યે રૂપુ નથી અને અંતે રૂપુ ન
થી તેમ દોરડીને વિશે આદે શરપ નથી તે
મ મધ્યે પણ શરપ નથી અંતે પણ શરપ
નથી વળી થાંભલાને વિશે આદેચોર નથી
અંતે ચોર નથી અને મધ્યે ચોર નથી હવે
આ વાતને સીધ કરીએ છીએ કે કેમકે ત
ત્વની વિશે આ જગત નથીતેમ મધ્યે જગ
ત નથી અને અંતે જગત નથી માટે જગત
મીથ્યા છે ત્યારે તારા નામ રૂપ શત જાણે
છે ને જુઠાછે માટે આકાશના ગાંધ્રવ નગર
જેવાછે માટેનામ રૂપની કથા રહેવાદે શામા
ટે કે મુળગા નથી તેની શી કથા તેનું એક
દ્રષ્ટાંત --

કહ્યુંછેકે વંઝાને છોકરો નહીં તો તેનેહ

લો ગાવો રહેવા દે અને આકાશના ફુલ ન-
થી તો તેની સુગંધી મીથ્યા છે માટે તારા
નામ રૂપ કલ્પના માત્રછે હવે અરૂપી બ્રમની
કથા કહુ તે સાંભળ કેમકે અરૂપી છે તે સ
ત્યછે શર્વ દેશીછે ચૈતન રૂપછે જ્ઞાન રૂપછે
આનંદ રૂપછે તેને અર્થ મળતો કહીએ છી
એ કેમકે અરૂપીમાંથી રૂપ થાય નહીં માટે
અરૂપી એકજ છે માટે અરૂપ હોય તે તો ઉ
પજેજ નહી એટલે અરૂપ અને સ્વરૂપ શદા
ય છે વળી અરૂપ હોય તેનો તો છેડો નહી
એટલે સર્વ દેશીછે અરૂપછે તે તો ચૈતન રૂપ
છે વળી નામ રૂપે ચૈતનના તેના શંગે માટે
તેનું

એક દ્રષ્ટાંત -- આપું છું અગ્નીમાં ઉશ

નતા છે તે સદાયછે અને બીજી ઉશાનતા તે
ના શંગે વળી જળમાં શીતળતાછે તે શદા
યછે અને બીજી શીતળતાની શંગે તેમ સી
દ્ધાંત કહીએ છીએ માટે અરૂપી છે તે સ-
દાયછે અને નામ રૂપમાં ચૈતનતા તેના શં
ગે માટે અરૂપીછે તેનો અનંદ રૂપેછે વળી
અરૂપીછે તેનેતો કશો વિરાર નહીં ને વિકા
ર નહીં ત્યાં દુઃખ પણ નહીં સુખ ત્યાં શદા
ય સુખ રૂપેછે આનંદ રૂપેછે ત્યારે શીષ બો
લ્યો તે વિકારના સંભવે તે કેમ જાણીએ
ત્યારે ગુરૂ બોલ્યા કેમકે પૃથ્વીથી ઉત્પનથ
ઈ પૃથ્વી વિશે ભરપુર કેમકે આકાસા શરી
ર રૂપી પૃથ્વીછે તેનૂં અન્મે કોશ નામછે તે
માટે સળીર રૂપી પૃથ્વી જાણ માટે પૃથ્વીને

પૃથ્વી પ્રકાશેછે અગ્નીથી ઉત્પન થઇ અ--
ગ્ની તે અગ્નીને પ્રકાશે છે જળથી ઉત્પન
થયું જળતે જળને પ્રકાશ આપેછે વાયુથી
ઉત્પન થયું જે વાયુ તે વાયુને પ્રકાશ આપે
છે આકાશથી ઉત્પન થયું આકાશ તે અ-
કાશને પ્રકાશે છે વિચારથી શમજમાં લેજો
કે

આ તત્વો અન્યો અન્ય એક બીજાને પ્ર
કશે આપે છે માટે એક ઇમારત છે તેની
ભીંતો એક એકનાં આધારે રહે છે તેમ આ
તત્વ ને પ્રકાશ આપે છે જળ જળને રસ
આપે છે વાયુ વાયુને સપ્રસ આપેછે અગ્ની
અગ્ની ને ઉશનતા આપે છે પ્રથવી પ્રથ્વીને
સ્થીરતા આપેછે આકાશ આકાશને અવ

ક્ષશ આપે છે માટે અરૂપી છે તેની ઉત્પતી
નહીં અને ઉત્પતી નહીં પ્રલે નહીં અને ટા
ઢું નહીં ત્યાં તડકો નહીં ત્યાં સદા આનંદ
હોય છે નામ રૂપે આનંદ તેને સંગે માટે દ્ર
ષ્ટાંત આવું છે રંગમાં તો લાલાઇ સવાઇ છે
પણ પાણીમાં લાલાઇ આવે છે તે તેના શં
ગે તેમ તેનું સીધાંત ચૈતનમાં તો આનંદ
સદાય છે નામ રૂપમાં આનંદ તે તેના સંગે
માટે અરૂપી ચૈતન સત્ય છે માટે સતચિત્તને
આનંદ નામ છે તેને અસ્ના ભાતીને પ્રીય
કહે છે તેનો અર્થ એકજ છે સ્તી નામછે ભા
તી નામ આ તત્વ ભાશે છે પ્રીય નામ આ
તત્વ વાહાલુ છે માટે જગત છેજ નહીં તે ન
થી જે ભાશે છે તેના તત્વની છાંયા માટે

દ્રષ્ટાંત કરીએછીએ છીપ છે તો રૂપુ દેખાય છે દોરડી છે તો શરપ ભાશે છે થાંભલો છે તો ચોર ભાશે છે એનું સીધાંત કરી એ છીએ

માટે આ ચૈતન તત્વ સત છે તો આ જગત અછત ભાશે છે ત્યારે શીશ બોલ્યો મહારાજ આ જગત નથી તો કેમ ભાશે છે તેનો ભાશવું જોઇએ અને ચૈતન પણ સત્ય છે તે ભાષતા નથી ત્યારે ગુરૂ બોલ્યા મેં તને તત્વનો વિચાર બતાવ્યો તે ભુલી ગયો માટે તારી આંખમાં કમળો છે તેથી તું જગત કમળો દેખે તે તારૂ અજ્ઞાન માટે એક દ્રષ્ટાંત સાંભળ એક શીપ અધીસ્થાન સાચી એમ સીધાંત કરીએ છીએ તેમ

આ સત પરમઆત્મા સાચા છે તેમાં નામરૂ
પ મીથ્યા માટે ગુરૂ સતનો અનુભવ કરાવે-
છે આ વિચાર સાંભળે તેના જુઠાનું સાચુ
દેખાડે છે માટે ચઇતન પ્રભુ સત્ય છે માયા
વડે જગત દીસે છે માટે દ્રષ્ટાંત સાંભળ જેમ
રૂસનાઇમાં ઇસ્વરત માલમ પડે છે તેમજ આ
તત્વમાં જગત માલમ પડે છે તે દેખાવવા
માત્ર છે તેનું નામ અજ્ઞાન એને વીદ્યા પણ
રહીએ માયા પણ કહીએ તેના પણ નામ-
છે અજ્ઞાન શું છે તે સાચાનું જુઠું દેખાડે અ
ને જુઠાનું સાચુ દેખાડે હવે શીશ ગુરૂને કહે
છે એદ્રસ્ટંત સંભળાવો સાચાનું જુઠુ સંભ-
વે છે ને જુઠાનુ સાચુ સંભવે છે માટે કાંઇ
દ્રષ્ટાંતથી ઓળખાવો તો માનીએ ત્યારે ગુ
રૂ કહે છે કે સાંભળો ભાઇ વળી એક બી-

જી છીપ પડેલી છે ત્યાં આગળથી કોઇએક પુરૂશ જાય છે તેને દેખી જોઇ રહી હતી પણ તેના જોવામાં આવી નહી તેમ રૂપુ પુણ શેષુથી સાચુ ભાવે છે તેમજ એક દોરડી પડીછે તેનું અજ્ઞાન થયું તે દોરડી સાપીછે તેથી તે પણ ભાસી ની અને તેમાં સરપ મુળગોનથી તે સાચો ભાસે છે તેમજ એક થાંભલો સાચો છે તેનુ અજ્ઞાન થયું એક ભ્રમ સાચુ છે તેમાં તે ભાસતું જોઇએ તે અજ્ઞાને કરીને ભાસતુ નથી તે તારો સદેહ ટાળ્યો. બીજું જ્યારે જગત મુળગુ નથી ત્યારે તે ન ભાસતું જોઇએ ને સાચુ ભાસે છે માટે બી- દ્રષ્ટાંત એક માણુસ સવારમાં ઉઠીને પુરવ દીશામાં જવાનું ભુલી પશ્ચીમ દીશામાં ચાલ્યો ગયો નીંદ્રાનો ભરેલો હતો માટે એમ

તું તારૂં જ્ઞાન ભુલી જગતને દેખે છે પણ તું
શરીરના તત્વનો વિચાર કરીજે કે એનું પ
દારથ નથી કેમકે લવણની પુતળી સમુદરનો
ભાગ લેવા ગઈ તો તે પણ સમુદર થઈ ગઈ
તેમજ તારા તત્વ અને મારા તત્વ જુદા ન-
થી તે તારા દેહના અભ્યાસથી જુદું દેખે છે
માટે દ્રષ્ટાંત સાંભળ એક બગીચો છે તે ઝાડ
વડે બગીચો કહેવાય છે તેમાંથી ઝાડ જુદાં
કરીએ તો બગીચો નામ મીથ્યા છે તેમ તા
રા દેહના તત્વ વિચારીશતો જેમ બગીચો
મીથ્યા છે તેમ તું મીથ્યા છે એક અમદાવા
દ નામ ઘરને લીધે ઘર જુદાં હોયતો અમ-
દાવાદ નામ મીથ્યા છે તેમ તારા તત્વનોવિ
ચાર કરીશતો મરવાનો અભ્યાસ જુઠો છે
આવાગ મકતી રૂપે છે એ તને મારા આંગુ દ

થશે માટે મીથ્યાનો અભ્યાસ છોડી દઇને ચ
ઇતન જ્ઞાન સત્ય જાણ વળી એક છીપ પડે-
લી છે ત્યાં થઇને ઘણા એક પુરૂશો જાય છે તે
છીંપનું સંદેહ જ્ઞાન થયું ને રૂપુ મુળગું નથી
તે સાચું ભાસે છે માટે વણા વીકલ્પ કરેછે
તેમ સઉને સંસારમાં એમ માલમ પડે છે કે
આપણી મુઆ કેડે શી ગતી થશે ગુરૂ કહેછે
ઘટ આકાશ મઠ આકાશ ને મહા આકાશ સ
ળંગ સુત્ર નીરલેપ છે મરણું ને જનમવું તે
અભ્યાંસથી માલમ પડે છે જેમ ઘટ ફુટેથી આ
કાશ સળંગ માલમ પડે છે તેમ દેહ છુટેથી ત
ત્વ સળંગ સુત્ર થાય છે માટે દેહનો આધાર
છોડીને તત્વ ઉપર મતી ઠરાવ દ્રષ્ટાંત એક
સાધુ પાસે પોપટ હતો તે વણો ભણેલો હતો
તે પોપટ એક રાજા પાસે ગયો ત્યારે તે પોપ

ટ રામ રામ કરતો હતો માટે તેરાજા તેને વ
ધારે કબજે કરતો ગયો ત્યારે પેલાસાધુનોશી
શ તે ગામમાં લોટ માગવાગયો માગતો મા
ગતો રાજાને મેહેલે પોપટ બાંધ્યો હતો ત્યાં
ગયો ત્યારે તે પોપટ પેલા શીષ્યને કહેછે કે
જેમ હું વધારે રામ કામ કરૂં છું તેમમને વ
ધારે બંધન થાય છે માટે ગુરૂ કહે તે મને કા
લે આવી કહેજે પેલો શીશ પોપટના સમા-
સમાચાર ગુરૂને જઇને કહેછે ત્યારે શેરૂ લાં-
બાંબા થઇ ભોંયપર પડયા ત્યારે શીશએકા
કરી પુછેછે ત્યારે ગુરૂ કહે છે કાંઇનથી થયું
પાછો પલોશીશ બીજેદહાડે પોપટપાસે આ
વ્યો ત્યારે પોપટ કહે છે કેમ ગુરૂજીને કહ્યુ
હતુ કે ત્યારે શીશ કહે છે પ્રભુ તારાસમા
ચાર ગુરૂતો તારી વાત સાંભળી ભોંય પ-

ડ્યા તે ગુરૂની સાન પોપટ સમજ્યો તે વા
રે રાજા પોપટને ખાવા મેવો લઇ આવ્યો.
તારે પોપટ પાંજરામાં પાંખો પોહોળી કરી
લાંબો થઇ પડ્યો તે રાજા જોઇ પાંજરૂ ઉ-
ઘાડી પોપટને બહાર કાઢી હાથમાં લીધો,
અને ચારે તરફ પાસવા માંડ્યો તે વારે પે
લા હાથમાંથી પોપટ ઉડી ગયો કેમકે ગુરૂ-
ની સાન સમજ્યો તો તે છુટ્યો માટે આનુ
સીદ્ધાંત કરીએ છીએ પરોક્ષનું પ્રગત સમ
જવા સારૂ ગુરૂ વિજ્ઞાન મળે ને પોપટ જેવો
વીવેકી ચેલા મળે ત્યારે સાનરૂપી તત્વ પ્રત
ક્ષ દેખે વેદ પુરાણાદીક જે તે પેલો શીશ
જાણવો જેમકે ઉંડો અકલ વીના વાંચ્યું ધુ
ળ છે તેમ તે સીદ્ધાંત સમજવો નહીં સીદ્ધાં
ત સમજનાર પોપટ જેવો જો શીશ હોત તો

આ પુસ્તક તત્વરૂપી ચઇતન પ્રતક્ષ દેશાડે; વળી ચોથો સંદેહ તાં કંઈ એક જગા છે મા માટે ગુરૂ એનો ભાવાર્થ કહે છે માટે આ જ ગતમાં અગનાનીની વાત કહી ખણ કોઇ આ જગતમાં જ્ઞાની હશે તેની શી ગતી તેને પા પ પુન્ય નરક સ્વરગ બંદ મોક્ષ જનમ મર ભાસતું હશે કે નહી તેનો સંદેહ છે ગુરૂ કહે છે સાંભળ દ્રષ્ટાંતથી તમારો સંદેહ દુર કરૂં છું એક છીંપ પડી છે.તાં થઇને એક માણુ સ જાએ છે તેણે તો નક્કી છીંપજ દીઠી તેણે રૂપુ ના દીઠું તે માટે તેને લોભનો વીકલ્પ થયો નહીં માટે તેનું સીદ્ધાંત માટે સંસાર માં જ્ઞાની છે તેને તત્વ ચઇતન ભાસે છે તે ને જગત ભાસતું નથી માટે મરણ જનમ પાપ પુન બંધ મોક્ષ કાંઈ ભાસતું નથી ચઇ

ચૈતન તત્વનેજ દેખે છે એવા નરને જીવન્મુક્ત કહીએ હવે ત્રણ કાળમાં રૂપુ નથી કે મકે એક છીપ પડી છે ને બીજીવારે હીંડ-તાં હીંડતાં પાસે ગયા ત્યાં છીપની જુગેરૂપુ ભાસ્યું તો પણ રૂપુ નથી વળી તેને રૂપુજા હાથમાં લીધું તો અવળા સવળી ફેરવીને જુવે છે તારે તે છીપનું જ્ઞાન થયું

ત્યારે પોતાની મેળે રૂપુ જુઠું જાણ્યું. ત્યારે તે માણસને રૂપુ નજોતું ભાસ્યું તો પણ રૂપુ નથી. ને રૂપુ સાચું ભાસ્યુંતું ત્યારે પણ રૂપુ નથી ને ત્રીજી વારે જોયું ત્યારે પણ રૂપુ નથી માટે ત્રણ કાળમાં રૂપુ અસત્ય ને ત્રણ કાળમાં છીપ સત્ય માટે તેનું સીધાંત કહીએછીએ વાસ્તે ત્રણ કાળમાં ચૈતન તત્વ સત્ય ને ત્રણ કાળમાં જગત તથા નામ

રૂપ મીથ્યા માટે ચાવાત સ્મરણ મનન ને નીધ્યા સનમાં લેજો વળી આપનો જન્મ ન હોતો ત્યારે ચૈતન તત્વને જગત બંને નહો તાં ભા તાં તો પણ તત્વ બ્રમતો છેજ ને જગત નથી ને બીજે કાળે જન્મ થયો ત્યારે બ્રમની ભુલથી જગત ભાસ્યુ ત્યારે પણ ચૈતન બ્રમ છેજ ને વળી જગત નથી ત્રીજે કાળે ગુરૂએ જ્ઞાન બતાવ્યું ત્યારે પોતાનુ તત્વ સ્વરૂપ ઓળખ્યું ત્યારે પણ ચઇતન બ્રમજછે ને જગત નથી આપણે પહેલે કાળે ચઇતન નહોતું ઓળખ્યું ત્યારે પણ ચઇતન તત્વ હતું ને બીજે કાળે ચઇતન બ્રમ નહોતું જાણ્યું તો પણ ચઇતન તત્વછે નેત્રીજે કાળે ચઇતન તત્વ જાણ્યું ત્યારે પણ ચઇતન તત્વછે માટે ત્રણ કાળમાં ચતનનું સ

ત પણું આવ્યું ને જગતનું અસત્ય પણું આવ્યું માટે પ્રથમ વિવેકને વિચારથી સમજો વળી આપણો જન્મ નહોતો થયો ત્યારે તત્વને જગત બે નહોતા ભાસતા ત્યારેપણ જગત નથી અને તત્વછે અને બીજે કાળે જન્મ થયો ત્યારે અવિદ્યાએ કરીનેજગત ભાસ્યુ તો પણ જગત નથી અને તત્વ તો છેજ વળી ત્રીજે કાળે ગુરૂએ જ્ઞાન આપ્યું ત્યારે પોતાનું તત્વ સ્વરૂપ ઓળખ્યું ત્યારે પોતાની મેળે જગત જુઠું જાણ્યું તો પણ જગત નથી દ્રષ્ટાંત એક છોડી હતી તેણે ઢીંગલાને ધણી માન્યો તો જ્યારે તે છોડી પોતાના સાચા ધણીને ઘેર ગઈ ત્યારે પેલો ઢીંગલો ધણી જુઠો જાણ્યો સીદ્ધાંત ઢીંગલો રૂપી જગતછે અને ચઈતન તત્વ રૂ

સાચો ધણીછે હવે તે આત્મા ચઇતનનાં ત્ર
ણ વિશેષણ છે તે સત્ય ચીત્ત અને આનંદ
અને માયાના ત્રણ વિશેષણછે તેઅસત્ય જ
ડને દુઃખ ત્યાં વાદી બોલ્યો સત્ય ચીત્તને
આનંદ એતો ચઇતન બ્રમના ગુણકે એનું
રૂપ જો તમે એને ગુણ કહેશો તો ગુણી ભા
વનો દોષ લાગશે કેમકે ગુણ વડે ચઇતન ગુ
ણી કહેવાશે માટે તે સંદેહ ઉત્પન થાયછે
એક પુરૂશ ગુણીયલ હતો તેનું ગુણવાનએ
શું નામ પડયું ત્યારે ગુરૂ બોલ્યા મેં તમો
ને અરૂપી ચઇતન ઓળખાવ્યું એ તમો કે
મ ભુલી ગયા જેમકે અરૂપી હોયતે સદાકા
ળ હોય એટલે અરૂપને સ્વરૂપેજછે અનેઅ
રૂપીછે તે આકાશવતછે ઝીણા વિચારથીસ
મજને વળી આકાશ ચઇતનગંધ રૂપેછેમા

ટ નીરાવેવછે સૌમાં વ્યાપકછે ને સૌથીન્યા રૂછે અતો પતક્ષ પ્રમાણછે અને વસ્તુગને નીરાકારછે માટે સ્વરૂપ આનંદ રૂપેછે જ્ઞાન રૂપછે માટે તેના ગુણ આધારોફમાં કહે વું પડે અને અપવાદમાંસંભવે નહી માટે ગુંગે સાકર ખાધી હોય તે શું કહે હવે તેતો સંદેહ ટાળ્યો ત્યારે વાદી બોલ્યો કેમકે મા યા તમે અસત્ય કહી તે સત્ય કેમ દીશે અ મે જડ કહીએતો ચઇતન કેમ દીશેછે અને દુઃખ રૂપે કહીએતે આનંદ રૂપે કેમ દીશેછે તારે સીધ્યાંતી બોલ્યા મેં તમોને પાછળ અજ્ઞાન ઓળખાવ્યું હતું તે વિશારી ગયું માટે ફરીને કહુંછું તે સાંભળો શુંજે અજ્ઞાં ને અવળુ ભાસે માટે દ્રષ્ટાંતે કરીને સવળું સમજાવું છું છીપના સત્ય પણ વડે રૂપુ અ

સત્યછે તે પ સત્ય દીશે અને દોરડીનાસ
ત પણા વડે સરપ અસત્ય દીશે છે તે પણ
સત દીશે અને થાંભલાનાસત્પ પણા વડે
ચોર અસત્યછે તે પણ સત્ય દીશે માટે તે
નું સીધ્ધાંત કહુ છું માટે ચઈતન બ્રમ સ-
ત્ય વડે જગત અસત્યછે તે પણ સત્ય દીશે
એમ ચઈતનના ચઈતન વડે જગત જડ છે
તે ચઈતન દીશે માટે અગ્નાન અવિધ્યાએ
કરીને અવળું ભાશેછે તારે તે ગ્નાને કરીને
સવળું ભાશે તેનું દ્રષ્ટાંત વળી છીપનું છી
પ પણુ છીપમાં જાણ્યું તારે રૂપુ અ સત થ
યું તેમ દોરડીનું સતપણું દોરડીમાં જાણ્યું
તારે સરપ અસત થયો થાંભલાનું શીત પ-
ણુ થાંભલામા જાણ્યું તારે ચોર અસત થ-
યા તારે શીશ પુછેછે કે ચઈતનબ્રમ સતજા

ષ્યું અનેજગત અસત જાણ્યું તો પણ આસ
ત તેકે દીશે છ અને નવો કોઇ પુરૂષ જાયછે
મ છીપનીછીપ ભાશીને રૂપુ નનસ્મ યુ
અને અંતરમાં ન ભાસ્યુ ને બહાર ભાસ્યું
એમ છીપ સત જાણી તેમ ચઇતન બ્રમ સ
ત જાણ્યું તેમજ રૂપુ અસત જાણ્યું તેમ જ
ગત અસત જાણ્યું રૂપુતો અંતરમાએનથી
ભાસતુ જગત પણ અંતરમાં નથી ભાસતુ
તો બાહાર કેમ દીશેછે તેમાં સંદેહ ગુરૂદ્રષ્ટાં
થી કહેછે

વળી એક પુરૂશ પાધર ધરતીમાં જાએ છે
જોતા જતાં તેજે મરગ તરષ્ણાના જળ અ
સત છે તે સત દીસે છે તારે તે માણસ સં
કલ્પ વીકલ્પ કરે છે પેલું સરોવર આવેછે
માટે તાં નહી રસોઇ કરીનેજમીશું અને

સારા વીકલ્પ થયા અને ઉંડા હશી તો ઉત
રીશું તે નઠારા વીકલ્પ થયા તેમ ફીડતાંફી
ડતાં થારયો પણ કંયે જળ આવ્યું નહીં.
તારે તે સરવે અજ્ઞાનનું મન સાથે જ્ઞાન થ
થયું ને તો જળ નહીં હોય માટે રેતીનેસુ
ર્ય વડે દીસે છે તેમ આ ચઇતાનતત્વ પ્રતક્ષ
છે તે વડે જગત અસત છે તે સત દીશે છે
તેમ આ ચરતન તત્વ પ્રતક્ષ છે કેવી રીતે
કે તંતુમાં પટ ગાંધર્વ નગર એ પેલું જળ
અસત જાણું તારે નાહાવાનાને રસોઇ કર-
વાના વીકલ્પ ગયા અને ઉંડા અશે તો ઉત
રશું એ સરવે વીકલ્પ ગયા એનું સીદ્ધાંત
એ છે કે બરમ ચઇતન માટે જગત અસત
જોયું માટે જગતનાં વીકલ્પ મટાં પુને કરી
ને સારો ભોગ પામીએ બણે પુને સ્વરગ

પામીએ અને પાપે કરીને ચોરાશી ફરીએ
નઠારાં વીકલ્પ મટાં માટે વિચારથી જોશો
તો જગત અસત છે તો તેના કરમ કાથી—
હશે માટે હ્યારોપ કલ્પેલાં છે માટે બીજું
દ્રષ્ટાંત કહું છું કે સરવે વ્યાપક ચઇતનપ
હેકાઇનેલગારમાચાભાસે છે તોપણુનાયાનથી
કેમકે શમુદરમાં તરં ઉઠશે તો પણ જરછે
તે અખંડ બ્રહ્મછે સ્વશરૂપ આકાશવત એ
માંથી દેહ રૂપી તરંગ ભણવા તે વીનાબી
જું નથી માટે બ્રહ્મ જગતમાં ફેર નથી આ
ટો દ્રષ્ટાંતનો બોધ શાંભળો માટે અધ્યારોપ
કરીને અચાજ માંડીએ છીએ ઇતી વિચાર
સાગરે દેહરૂપી દેવળના ખંડ બીજો સમાપ્ત
હવે ત્રીજા ખંડમાં મુખાં અવી દાંતા ૧ મા
૨ અવા મત હોય માટેતાં વહીરાંગને હીર

ણુ ગરભનોજે લે થાયછે ત્યાં મલેઅવસ્થા
ભોગવે સુખ તમો ગુણ જોયો એઅવસ્તાને
અભીમાનીમા દવ તથા રધવમ માટે આવા
તનો વિચાર કરશોતો અવાકૃત જાણશોભા
ઈ માટે આનો વિચાર હષ્ટારોપમાં કહ્યા છ
તાં શીશ બોલ્યો હથાઠોપત શું તારે ગુરૂ ક
હેછે એક સ્રી હતી તેનો બાલેક દવામાં
હતારે પેલી અસ્રી એ બાલેકને કહ્યુ કે
એક સરસ વાત કહુ તે સાંભળ એક અજ
માંમાતાં પીતાં હતાં તેને અજનમાં પુત્ર થયો
અજનમાં ગોદાની સંના કરી તે સના સુન
સરો વમાં પાણુપાયુ વીબ સંસલા ના સીગડાં
નાહથી આરકરાં; આકાસનાં ફુલના છોગા
મુકયાં ગાંધ્રવ નગરનો રાજા મારી ગાંધ્રવન
ગરનું રાજ કર્યું ત્યારે શીશ કહેછે ગાંધ્રવન

ગર તે શું? ત્યારે ગુરૂ કહેછે આપણા મુલક
માં પાધર મરતીમાં પ્રગતંનના જળ ભારો
છે તમે કોઇ મુલકમાં નગર નથી અને નગ
ર જેવું ભાશેછે અજનમાં માતા પીતા નથી
અમમાયા માતા નથી અને ઇશ્વર પીતાન
થી માટે વિચારથી આનો અર્થ એછેકે બ્ર-
હ્માથીતો માયા થાય નહીં અને થઇ પણ ન
થી બ્રહ્માવિના બીજું કસ્યું નહોતું ત્યારે
માયા કોહોનેકરી માયાઅસ્તતો પ્રતીબીંબ
સમાપડે એટલે પીતા ઇશ્વર નહીં દ્રષ્ટાંત અ
જનમાં માતા પીતા નહોતા અજનમાં અ
શ્વનહોતા અનસુન સરોવરનહોતું અને સસ
લાના શીંગડાં નહોતાઆકાશને ફુળનહોતા.
ગાંધ્રવનગર નહોતું એમ સીદ્ધાત કરી કેમ
કે માયા માતા નહીં પીતા ઇશ્વર નહી ત્યા

રે ત્રગુણ પણ નહીં જીવન નહીં ઈશ પ્ર
કૃતી નહીં ઠાવર જંગમ ગશી નહીં બાધુ વ
ઇરાટ નહીં એમ અધારોપ કરીને અપ્રાકૃત
માંડીને કહ્યુંછે કેમકે જ્યારે જગત નહોતું ત્યા
રે ચૈતન ગંન તત્વ આકાશ બ્રહ્મહેતું તે બ્ર
હ્મના એક દેશમાં માયા કલ્પ પીતાયા દ્રષ્ટાંત
એક હાથી હતો તેની ગાંડે તલ હતો તે હા
થી જાણતો નથી એનું સીદ્ધાંત માટે ચૈત-
નના એક દેશમાં માયા પડી તે ચૈતન જાણ
તો નથી ચૈતનમાં માયા ચઇતનછે આનો અ
ર્થ કહીએછીએ કેમકે માયા ઉંચી થઇ ત્યાં
ચઇતન રહ્યું માયા હેઠી રહી ત્યાં ચઇત
ન રહ્યું અને માયા પોલી થઇ ત્યાંચઇતન
રહ્યું અને માયા માંહી ચઇતનની વીકર
અને માયા બાર ચઇતન મરવીકર માયામા

હી નર વીકાર ત્યાં સબર બ્રહ્મનું પ્રતા-
બંબપક કેવડુ માયા જેવડું એનું નામ ઇ-
શ્વર ચઇતન એબ્રમનું પ્રતીબંબ અને મા
યા તેને જોગ મળીને ઇશવરનુ અવ્યા કૃ-
ત સ્વરૂપ બંધાયુ એને સમજવાને દ્રષ્ટાંત
એક માટીનું કુંડુ હતુ તેમાં જળ ભરૂ હતૂ
તે કુંડામાં સુર્યનૂ પરતી બીંબ પડયુ તેના
ચીદા ભાશ સામી ભીતે પડયો તત્વ રૂપી
શુર્ય દેહ રૂપી કુંડુ ચીદાભાશ રૂપી જીવ તા
રેશીશ બોલ્યો અવ્યા કૃત તે શું દ્રષ્ટાંત
એક વડના બીજમાં વડ અવ્યા કૃત છે તે
અવા કરણમાં જગત અવાકરત છે દ્રસ્ટંત
જેમકે એકદાણોછે તેદાણામાં નાકુહોય તે
નાકામાં ઊગવાની શાકતીછે તે શાકતીમાં
છોડ અવાકરતછે બીજુ દ્રષ્ટાંત વળી સર

વે દેશીછે તેના એક દેશમાં ચીકણુસછે એ
મ ચઇતન અવાકરત થયાછે ચઇતન સર
વ દેશીછે સતમ પરથવી સરવ દેશીછે એ
મ એક દેયમાં ચીકણાશછે તેમ ચઇતન
ના એક દેશમાં માયાછે વળી ચીકણાશ
માં બ્રમાંડ આવ્યા કરતછે તેમ માયામાં
જગત અવાકરતછે માટે દાણા સરવ દેશી
એમ પરથવી સરવ દેશી એમ ચઇતન સ
રવ દેશીછે માટે ઉગ્યા નીશાકતી ચીકણા
નસમાં છે દાનાના નાકાની શકતી વધવા
ની છે તારા ગુરૂ કહેછે કે સાંભળો ભાઈ ઈ
શવર અને માયા અને અવાકતની ઇસાંઉ
પની તારે શીશ બોલા કેમકે ચઇતનતોઅ
કરતાં અભોગતાં અરૂપી એને ઇછા હોએ
નહીં અને માયા તો જડ છે અને એને ઇ

છા હોએ નહી અને પ્રતી બીંબ તો કલ-
પીત છે એ છે તારે ગુરૂ બોલા એક દ્રષ્ટાંત
સાંભળો એક ચકમક છે એકાંતે પડ્યો છે
અને લોઢું પડ્યું છે તે લોઢાને ઇછા નથી
કે હું ચકમકને વળગું પણ ચકમકને લો-
ઢાનો સંજોગ મળ્યો તાં ઇછા વીના લોઢું
કુદવા મંડયું એનું સીધાંત કેમકે ચઇતન
અરૂપી એ અકરતાં છે માટે તેને જગત કુ
રવાની ઈછા નથી માયા તો જડ છે માટે
એને ઇછા નથી પણ ચઈતન બરહ્મ અને
માયાનો સંજોગ મળ્યો એટલે ઈછા વીના
નું જગત થયું વળી બીજું દ્રષ્ટાંત સુરજ
સરવેને પ્રકાશ આપેછે એને અગ્ની પાડવા
ની ઇછા નથી આગીયો કાચ પડો છે તેને
અગ્ની પાડવાની ઇછા નથી માટે સુરજ,

આગીયો કાચ અને રૂ એ ત્રણના સંજોગ-
થી અગ્ની પ્રગટ થયો તે અસાવાનને વી
સીધાંત જેમકે સુરજ સરવે દેશી છે એને
અગ્ની પાડવાની ઇછા નથી માટે તત્વ બ્ર
હ્મને જગત કરવાની ઇછા નથી અને માયા
તો જડ છે તેને ઇછા હોયેનહીં અને પ્રતી
બીંબ તો કલ્પાંત છે તેને જીવ થવાની ઇ
છા નથી તત્વ માઆને પ્રતી બીંબ અને
સંજોગ ઇછિા વીનાનું જગત થયું તાં શી
શ સંદેહ ટાળ્યો માટે આવા કરતની પર-
લે તો અવસ્થા તમોગુણ સુધ્ર પરલે કેમ
જાણીયે જારે જગત પ્રલે રૂપ હતું માટે પ્રલે
અવસ્થા તારે કોઈ ન હોતું એ સુદ્ધ તમો
ગુણ એવે માઆ અને જગત આવા કરત
માટે નામ અને ત્રીજી ખરલે અવસ્થા ચો

યો તમો ગુણ એ ચારે વાંનાં મળીને આ
વા કરતનું સર થયું હેવો આવા કરતનો
દીસ ચઈતન છે તે આવા કરતમાં સકળ છે
અને આવા કરત બાર જવું નીરવીકાર છે
તાં સબર ભરહ્મનું પ્રતી બીંબ પડ્યું તે ત
લું અવાકરતજ પડું તે નામ અ સરવચઈ
તન છે અને અવા કરતનો આત્મા હેવે ચા
ર વાંનાં અવાકરતકિ સરીર નેપંચમો આ
ત્મા એ પાંચે વાંનાં મળી ઈશવરનું અવા
કરતનું શારીર બંધાયું તે અવાકરતતે મુ
રૂપ બીજું સરૂપ તે ગવન ઈતી વિચાર
સંગ્રહ વેદાંત દેહરૂપીદેવળ ખંડ ૩ સમાપ્ત

ખંડ ચોથો

પાંચ તત્વ પ્રગટ થઈને હીરગભરૂપ થયાં.
તેમાં શબદરૂપથઈને સરૂપ થયાં સપદ રૂપ

થયાં પછી સરવે વ્યાપક થઇને સ્થીતી
અવસ્થા ભોગવે છે તે દેવુનું નામ બ્રમહે
આનો વિચાર કરે છે તે હીરગભ જાણુછે
કેમકે મુળમાં માયા છે તે શબ્દરૂપમાં થઇ
શબ્દમાંથી સપ્ત રસ રૂપ થઇ. સપરસમાં
થી રૂપ રૂપ થઇ રૂપમાંથી રસ સસમાંથી
ગંધ રૂપ થઇ એક દીવાથી અનેક દીવાથા
ય છે તે તત્વથી માયારૂ સરપ દીસી હર-
ગભ કપછી માયા ન એક દેશમાં તેનું ના
મ હીરગભ પાડયું છે હવે પાંચ તત્વ સુક્ષ
રજો ગુણ થયાં તે કેમ જાણીયે સાંભળો
પાંચ તત્વ સરવ લીંગ સરલ રૂપ મળાં મા
ટે તાયા દરણ ગભલીગ સરલ નામ કે વા
યુ માટે હીરણ ગરભમાં રજો ગુણ રૂપે છે
શીશ બોલ્યો કારણ રૂપ છે તે માટે જાણ

તો નથી પાંચ તત્ત્વ લીંગ રૂપ થયાં તેમાં રજો ગુણ કરણ રૂપે થાયે છે. તે દેખાડીએ છીએ હેવે એ સર લીંગમાંથો વરતીને રૂ પ જોવાની ઇછા થઇ તેજ લીંગમાંથી શબ્દ સાંભળવાની ઇછા થઇ તેજ લીંગમાંથી રસ ભોગવાની ઇછા થઇ તેજ લીંગમાંથી સપ્ત રસ લેવાની ઇચ્છા થઇ તેજ લીંગમાંથી ગંધ લેવાની ઇચ્છા થઇ જત લીંગમાંથી આંણદ ભોગવવાની ઇછા થઇ માટે રજો ગુણ છે અંતસકરણમાંરહીનેથીતીઅવસ્થા ભોગવે છે જેમકે એક દોરી સરવે મણકાને થર રાખે છે તે મહીર ગભ છે તેસ રૂપ સરળમાં વાપાવાન બધા વરતરાતને થર રાખેછે તે માટે થીતી અવસ્થાનું નામ પાંચ તત્વ છઠો રજો ગુણ અને સાતમીઅ

વસ્થા એ સાતે વાનાં મળીને હીરણગભ
સર થયું હવે હીરંણ ગભનો આત્મા સુધ
ચઈતન અવાચ છે આવા કરણમાં સરગછે
અને હીરણ ગભમાં સળંગ છે હીરણગર
ગરભ બહાર સરગ છે કેમકે પૃથ્વીની
નીચે જાગ સળંગ છે તેમ તમ અવા ક
રણ ને હીરણ ગભમાં ચઈતન સરગ છે
બહારનો અરથ કરીએ છીએ હરણ ગરભ
મું તોપણ બ્રહ્મ રયું હરણ ગભ સંકોચ પા
મું તો તો પણ બ્રહ્મ રહયું હરણગભ ફેલા
યું નેબહારના વંકાર ચઈતનછે માંહી પણ
નાર વીકાક ચઈતન છે તેના માંહી સબર
ભરહ્યનું મતી બીંબ પડયું છે તે મતીબીં
સાતે વાને મકાશ આપે છે તે માટે સુત્ર-
આત્મા નામ સાતે વાને હીરણ ગરભનું સ

ર અને આઠમો હીરણ્યગરભનું સર છે હ-
વે એ આઠેવાનાં મળીને બીજું ઇશ્વરનું
હીરણ્ય ગરભ સરીર થયું હવે હીરણ્યગરભ
તે સુક્ષમ બરહ્ન બીજા બરમ ગવણ

ઇતી શ્રી વિચાર સંગ્રહ વેદાંમ દેહરૂપી
દેવળ ખંડ ૪ સમાપ્ત

દોહરો

સૌ ચીજ મુલે મળે,
જ્ઞાન ચીજ અમુલ્ય;
કહે બેચર જાણ્યા વીના,
કહ્યું સાંભળ્યું ધુળ. ૧

દોહરો

વિચાર સંગ્રહ વેદાંતમાં
પામો તત્વનો સાર
દેહરૂપી આ દેવળમાં

પામો ચઈતનનો પાર ૨
સુધ ચઈતન આકાશ વતે છે તેમાંથી એક
દેશી માચ્યા કલપવાની જે અજ્ઞાન
નથી તે માચ્યામાંથી આકાશ બન્યુ આ
કાશથી પદત પ્રકાશ પવનથી અગની
પરકાશ અગનીથી જળ પરકાશ જળથી
પૃથ્વી પરગટ થઇ તે પૃથ્વીમાંથી થાવર
જંગમ થયું તમે તે તત્વ બેઉ રૂપ થઆંદે
વ દાંનવ ગંધ્રવ અપસરા મુની માનવ કી
ડીથી કે હાથી સુધી સરવે તત્વ રૂપ છે તે
ચઉદે લોક તત્વ સરૂપનાછે તે ઉત્પતી અ
વસ્થા ભોગવે વઇરાટ રૂપે સહીતેને વૈસ્વા
નર હભીમાની નામ છે તાં સુધ સ્તો ગુણ
જાણજોવીરનવ કહીએ સહી આનો અર
વિચારમાં લેશો તો વઇરાટ જાણશો બાઇ

માટે આનો અરથ કરીએ છીએ પહેલો તે શબ્દ વ્રજ પામ્યો તે આકાશ રૂપે થયો અને સપરસ વ્રધ પામો તે વાયુ રૂપે થયો અને રૂપ વરધ પામ્યો તે તેજ રૂપે થયો અને રસ વ્રધ પામો તે જળ રૂપે થયો અને ગંધ વરધ પામો તે પૃથ્વી રૂપે થયો હવે તે પાંચે તત્વનાં રૂપ અને ગુણ કહીએ છીએ કે જેકે આકાશ તે સ્વરૂપ અને શબ્દ તે ગુણ વાયુનૂં ચંચળ તો સરૂપ સપરસ તો ગુણ તેજનૂં પરકાશ તો સરૂપ અને શબ્દ તે ગુણ વાયુનું ચંચળ તો સ્વરૂપ સપરસ તો ગુણ તેજનું પરકાશ તો સરૂપ અને ઉષ્ણતા તેનો ગુણ જળનું નરમતો રૂપ અને શીતળતા તેનો ગુણ પૃથ્વીનું કઠણ તો સ્વરૂપ અને જડતા તે ગુણ હવે પાંચે તત્વનાં સરૂ

પ અને ગુણતો ત્યાં હવે પાંચેનાં રૂપ કહી એ છીયે કેમકે આકાશ તે શામ વરણુ વાયુનો લીલો રંગ તેજનો લાલ રંગ ને જળનો સફેત રંગ પૃથ્વીનો પીળો રંગ હવે જે મુળ માઆ રૂપે હતી તે તત્વરૂપે થઇ અને તત્વ તત્વને મળાં અને જે માહાત્મ મળું તો માયા ઘટી નહીં માટે તે માઆનાં લક્ષણ હવે પાંચે તત્વ તે પરકતી રૂપે થઆં તેનો અરથ કરીયે છીએ આકાશ તત્વમાંચાર ભાગ થયા એક ભાગ બ્રહ્માંડમાં રહ્યો ને એક ભાગ વાયુમાં મળ્યો ને એક ભાગ તેજમાં મળ્યો અને એક ભાગ જળમાં મળ્યો ને એક ભાગ પૃથ્વીમાં મળ્યો અને વાયુના બે ભાગ થઆ એક ભાગ બ્રહ્માંડમાં રહ્યો ને એક ભાગના ચાર ભાગ થઆ એક આ

કાશમાં મળો ને એક તેજમાં મળો ને એક
એક જળમાં મળો ને એક પૃથ્વીમાં મળો
તેમ તેજના બે ભાગ થયા એક બ્રહ્માંડમાં ર
હયો ને એકના ચાર થયા એક આકાશમાં
મળો ને એક વાયુમાં મળ્યો ને એક જળ
માં મળ્યો અને એક પૃથ્વીમાં મળ્યો જળ
હતું તે બે ભાગે થયું એક ભરમાંડમાં ર-
હો એકના ચાર થયા ને એક આકાશમાં
મળ્યો ને એક વાયુમાં એક જળમાં એકપ
રથ્વીમાં મળ્યો પરથવી બે ભાગે થઇ તેમાં
થી એક ભરમાંડમાં રહયો ને એકના ચાર
થયા ને એક જળમાં ને એક પૃથ્વીમાં ને
પૃથ્વી બે ભાગે થઇ તે એક બરહ્માંડમાં ર
હયો ને એકના ચાર ભાગ થઆ ને એકજ
ળમાં મળ્યો ને એક તેજાં એકમવ ાયુમાં

તે એક આકાશમાં હવે તે પાંચે તત્વો પ
ચીશ પરકરતી રૂપે થયા તેમાં સ્થાવર જં
ગમ સૃષ્ટી થઈ હવે જંગ તે શું વૈકુંઠથી તે
સાતમા પાતાળ સુધીહાલે તેને જંગમ કહી
યે અને વૈકુંઠથી સાતમા પાતાળ સુધીસ્થી
ર રહે તેને સ્થાવર કહીયે અને સ્થાવરને
જંગમ મળીને વૈરાટ એવું નામ આરોપ્યુ
માટે વઇરાટની ઉત્પતી અવસ્થા કેમ જા
ણીયે ? વઇરાટ ઉપન્યું તે વઇરાટનો સુદ્ધ
સત્વ ગુણ કેમ માલમ પડે સત્વ ગુણ ઉજ
વળ હોએ તે ઉજવળ હોય માટે ભાસે છે
હવે એ પાંચ તત્વ ને પચીશ પ્રકરતી અ-
ને સ્થાવર જંગમ સ્રષ્ટા એ સાતે વાનાં ને
ઉત્પતી અવસ્થા ને આઠમો સત્વ ગુણ એ
નવે વાનાં મળીને વઇરાટનું સરૂપ થયું ૯

વે વઇરાટનો આત્મા કહીયે છીયે શુદ્ધ ચ
ઇતન સરવે વ્યાપક આકાશ વત જે છે તે
અવ્યાકૃત માંહી સાળંગ છે અને હીરણ્ય ગ
રભ માંહી સળંગ છે વઇરાટ બહાર સળ
ગ છે હવે વઇરાટ બહારનો અરથ કરીએ
છીએ વઇરાટ ઉચું થયુંને ને નીચું થયું
અને પોહોળું થયું ત્યાં પણ ચઇતન રહ્યું
હવે તે ચઇતન વઇરાટ બહાર નીરવીકાર
જેવું છે તેમ વઇરાટ માંહી નીરવીકાર છે
તે ભગવાન બ્રહ્માનું માંહી પ્રતીબીંબ પડ્યું
તેનું નામ વીશ્વાનર હીમાની જે બધા
વીશ્વને પ્રકાશ આપે છે માટે બધા વીસ્વ
ની કરણી જાણે છે ને બધા વિસ્વને ફળ
આપે છે એ માટે ફળદાતા તે નવે વાંનાં મ
ળીને વઇરાટનું સ્વરૂપ ને દશમો વઇરાટ

નો આત્મા છતી વિચાર સંગરહ વેદાંત
દેહરૂપી દેવળ ખંડ પાંચ સમાપ્ત

દોહરો

સૌ ચીજ મુલે મળે,
જ્ઞાન ચીજ અમુલ્ય;
કહે બેચર જાણ્યા વીના,
કહ્યું સાંભળ્યું ધુળ. ૧

દોહરો

વિચાર સંગ્રહ વેદાંતમાં
પામો તત્વનો સાર
દેહરૂપી આ દેવળમાં
પામો ચઇતનનો પાર ૧

પાંચ તત્વને પાંચ માત્રા તત્વ તે સ્થુલ શરીરને જો ને દશ ઇંદ્રીનાં દ્વાર છે ૫ સ્થુલમાં તું જો જાગરત અવસ્થા ભોગવે તેને

ત્ર સ્થાન હોય ને સ્થુલ ભોગને ભોગવેમા
ટે વીસ્વાભીમાની જાણીયે ત્રીકુટી ભાસ
જાણજો તે સ્થુલ શરીરે છે આનો વિચાર
વિચાર કરશે તે સ્થુલ શરીર જાણશે હવે
એનો અરથ કરીએ છીએ સ્થુલ શરીર
માં તત્વ પાંચે ભાગે છે તથા પૃથ્વી પાણ
પાંચે ભાગે છે નસા જાળ તે પરથ્વી માંસ
સ તે પૃથ્વી અસ્થી તેપૃથ્વી રોમ તે પૃથ્વી
ત્વચા તે પૃથ્વી તે પાંચ ભાગે પૃથ્વી તત્વ
બન્યું તે માહી ગંધ તે માહા તત્વ ને સા-
ત ભાગે જળ તત્વ છે શરોણીત તે જળ
શુકર તે જળ પ્રસ્વેત તે જળ ને લાળ તે
જળ આંસુ તે જળ અમ્રત તે જળ કફ તે
જળ તે સાત ભાગે જળ તત્વ બન્યું તેમાં
રસ તે માહા તત્વ છે હવે પાંચે ભાગે તેજ

તત્વ બન્યું તેમાં રૂપ તે માહા તત્વહવે
પાંચે ભાગે તેજ છે ક્ષુધા તે તેજ કામ વ્યા
પે તેજ ત્રષા તે તેજ કાંન્તી તે તેજ પ્રકાશ
તે તેજ હવે પાંચે ભાગે તેજ તત્વ બન્યું તે
માં રૂપ માહા તત્વ ૭ હવે પાંચે ભાગે વા-
યુ છે છીંક આવે તે વાયુ બગાસુ આવે તે
પણ વાયુ અને એડકી આવે તે વાયુ અને
બધા શરીરમાં ચંચળતા રાખે તે વાયુ એ
પાંચે ભાગે વાયુ તત્વ છે તેમાં સપ્રસ તે મા
હા તત્વ હવે પાંચે ભાગે આકાશ તત્વ છે
શબ્દને ગ્રહણ કરે તે આકાશ દેહ મધ્યે ચ
રાચર પોહોળું રહે તે આકાશ ભય લાગે
તે આકાશ અને પોહોળું થાય તે આકાશ
હવે પાંચે ભાગે આકાશ તત્વ છે તેમાં શ-
બ્દ તે માહા તત્વ હવે પાંચ તત્વને પાંચ

માહા તત્વ તો કહ્યાં હવે દશ ઇંદ્રીઓનાં દાવ કહું છું આંખ કાન નાક જીભ ત્વચા મુશ હાથ પગ ગુહા ઉપસ્ત એ દશ ઇંદ્રીયો નાં બારણાં કહ્યાં હવે પાંચ તત્વ ને પાંચમા હા તત્વ એ દશ ઇંદ્રીઓનાં બારણાં એ વીશ વાંનાં મળીને સ્થુલ શરીર થયું હવે સ્થુલ શરીરની જાગરત અવસ્થા નેત્રસ્થા ને ભોગ ભોગવે છે કીયા ભોગ તે સ્થુલ ભોગ ને આ શ્રષ્ટીમાં રૂપ રહેલાં તે સ્થુલ ભોગ અને સમસ રહેલાં તે મુખ વાણીબો લે તે હાથ કામ કરે તે પગે ચાલે તે ઉપસ આનંદ લે તે અને ગુદ મળવિષે કરે તેસ્થુ લ ભોગ હવે સ્થુલ ભોગનો ભોગતા વિ- શ્વાનર અભીમાની તે કેમ ભોગવે છે ત્રી પુટી અસ્તાને તે માટે પેહેરી સુત્રાદિ ત્રી-

પુરી કહીએ હવે ચઉદ ઇંદ્રીના ચઉદ દેવ
તા છે ને ચઉદ વીશય છે ને ચઉદ વરતી
છે તે બેહેતાલી તત્વ વડે જાગરત અવસ્થા
ને ભોગવે છે હવે નેત્ર કાન નાશીકા જીભ
ત્વચા એ પાંચ જ્ઞાન ઇંદ્રીઓ છે હવે મુખ
પગ ઉપસ્ત ગુદા એ પાંચ કરમ ઇંદ્રીઓ
છે હવે અંતરની ચાર ઇંદ્રીઓ છે મન બુ
દ્ધી ચિત્ત હંકાર એ ચઉદે સ્થુલ દેહનીછે
હવે ચઉદ ઇંદ્રીના સતોગુણના ચઉદ દેવ
છે તેનાં નામ સુરજ નેત્રનો દેવ વરૂણ જી
ભ્યાનો દેવ અગની મુખનો દેવ દીગપાળ
કાનનો દેવ અશ્વની કુમાર નાશીકાનો દેવ
ઇંદ્ર હાથનો દેવ વિષ્ણુ પગનો બ્રહ્મા ઉપ-
સ્તનો યમ ગુદાનો ચંદરમા મનનો વાસુ-
વ ચિત્તનો બ્રહ્મા બૂદ્ધીનો રૂદ્ર હંકારનો

હવે ચઉદ વીશયનાં નામ નેત્રનો રૂપ કાન
નો શબ્દ નાશીકાનો સુગંધ જીભનો રસ
ત્વચાનો પ્રસ મુખનો વાણી હાથનો કામ
પગનો ચાલવું ઉપસનો આણંદ ગુદાનોમ
ળ મનનો સંકલ્પ ને વિકલ્પ ચિત્તનો ચીં
તવન બુદ્ધીનો નીશ્ચય હંકારનો ગર્વવીશ
ય હવે ચઉદ ઇંદરીયોના ચઉદ દેવતા ક-
હ્યા તથા ચઉદ વીશય કહ્યા ઇંદરીઓ દે
વતા અને વીશય એ ત્રણુન જોગે કરીન
કામ થાય - માટે તેનું નામ ત્રી પુટી.

દ્રષ્ટાંત-કાથો ચુનો ને પાન એ ત્રણને
જોગે કરીનેલાલાશ થાય છે તેમાંથી એક
ના હોય તો ના થાક આંખ હોય સુર્ય હો-
ય અને રૂપ હોય તો વીશય થાય એત્રણ
માંથી એક ના હોયતો વીશય ન થાય છ

વે કાન હોય શબ્દ હોય માંઅહુને કામ હીંગપાળ ન બેઠો હોયતો વિશય થાચ ન હી દીંગપાળ બ્રહ્માંડે બેઠો હોય અને કાન હોય અને વીશય ના હોય તો વીશય થા ય નહી હવે ચઉદ ઇંદરીઓના અન્યોઅન દેવતાઓને વીશય હોય તો કામ થાય ન- હી હોય તો નહી થાય હવે ઇંદરી અદોર તમ તે તમો ગુણ રૂપે બનીછે દેવતા અ- ધી દેવ તે સત્વગુણરૂપે ને વીશય અધીભુ- તરૂપે બન્યા છે હવે ત્રણ ગુણનાં વર્ણના ક રીએ છીએ રજોગુણ લાલ વરણ ને સતો ગુણ સફેત વરણ તમો ગુણ શ્યામ વરણ એ ત્રણે રજો ગુણી છે હવે કાન રજોગુણીછે ણા શબ્દ સાંભળવાની ઇચ્છા કરે છે ને દીગપાળ સતોગુણીછે તો શબ્દને ઓળ

એ છે બહારના શબ્દો સતોગુણી નહી મા
ટે તમોગુણી કહ્યાં અને નાક ગંધ લેવાની
ઇચ્છા કરેછે માટે એ રજોગુણી છે અને
અશ્વની કુમાર સતોગણી છે તો ગંધનેઓ
ળખે છે ને બહારની ગંધ જાણતાં નથી મા
તમોગણી છે અને જીભ રસ લેવાની ઇ
ચ્છા કરે છે માટે રજોગણી છે ને વરૂણ રસ
ને ઓળખે છે માટે સતોગણી છે ને બહાર
ના રસને જાણતા નથી માટે તમોગણી ક
હ્યાં હવે ત્વચા સપરસ લેવાની ઇચ્છા કરે
માટે રજોધુણીછે અને વાયુ દેવતા સપરસને
ઓળખે છે માટે સતોધુણી છે અને સપરસ
સપરસને ઓળખવાની ઇચ્છા કરે નહી મા
ટે તમોધુણી છે અને કરમ ઇંદરીના દેવ-
તા કરમને ઓળખે છે માટે સતોધુણી છે

ને કરમ ઇંદ્રીયો કરમ કનવાની ઇછા કરે માટે રજોગુણી પણ કરમ કરમને ઓળખતા નથી માટે તમો ગુણી છે હવે સ્થુલ શરીરનું ને સ્થુલ ભોગનું જાગ્રતમાં રહીને વિશ્વાભીમાની એવા વિશ્વના ભોગનું હભીમાન કરેછે તે માટે વિશ્વાભીમાની નામ એવું અધ્યારૂપમાં આરોપણ કર્યું હવેતે ઓળખવાને એક દ્રષ્ટાંત આપુ છું એકવનનો સીંહ છે તે પોતાની આણ ફરે છે ત્યાં સુધીનું હભીમાન કરેછે કેમકે આટલા બધા વનમાં હૂં ચારો કરૂં છું સિદ્ધાંત. એમ વિશ્વાભીમાની અભીમાન કરે છે કેમકે અખનખથી તે શીખા સુધી શરીર મારૂછે ને આ શરીરમાં ચઉદ ઇંદ્રીઓ મારી છે અ ૯ ચઉદ દેવતા મારા છે હવે તે દેવતા જે

ભોગ લઇને વીશ્વાભીમાનીને પોહોચાડે છે
કેવી રીતે કે જેમ દીકરો રળીને માબાપને
આપે તેમ તે વ.શ્વાભીમાની નીશ્ચય કરેછે
જે સુર્યે જે રૂપ જોયા ને વીશ્વાભીમાનીને
પોહોચાડે છે તે વીશ્વાભીમાનીએ નીશ્ચય
કર્યો વળી અશ્વનીકુમારે સુગંધ લીધી તે
વીશ્વાભીમાનીને પોહોચાડી તે વીશ્વા-
ભીમાનીએ નીશ્ચય કર્યાં તેમ વરૂણે જે ર
સ લીધો તે વીશવાભીમાનીને પોહોચા-
ડ્યો તે વીશવાભીમાનીએ નીશ્ચય કર્યો તે
મ વાયુએ સપરસલીધો તે વીશવા ભીમા
નીને પોહોચાડ્યો ને વીશવાભીમાનીએ
નીશ્ચય કર્યો વળી કરમ ઇંદરીના દેવતા
એ જેજે કરમ જાણ્યાં તે વીશ્વાભીમાનીને
પોહોચાડ્યા તે વીશ્વા ભીમાનીએ ની

શ્વયે કરયું તે માટે વિશવાભીમાનની નામયા
ડયું આતો સુત્રાદીક ત્રીપુટી પુરી કરી હ
વે સીદ્ધાંતી બોલ્યા કે સાંભળો હવે વરતી
ઓની ત્રીપુટી કહીએ ત્યાં શીશ બોલ્યો
માહારાજ જે વીશવાભીમાનીને ભોગ પો
હોડયાં ત્રીપુટી કેવી હતી તો સુત્રાદીક ત્રી
પુટીએ કરીને ઇંદ્રીઓ દેવતાએ વીશવા-
ભીમાનીને ભોગ પોહોચાડયા તો હવે વર
તીઓની ત્રીપુટીનું શુ કામ છે ત્યારે સી-
દ્ધાંતી બોલ્યા સાંભળો ભાઇગ વવતીઓ
વીના એકલા દેવતા ભોગને જાણતા નથી
ત્યારે શીશ કહે છે કેમ ત્યારે સીદ્ધાંતી કહે
છે સાંભળો—જાગરતમાં કોઇ એક વાત કર
તો હોય અને વરતી કંઇ ગઇ હોય તો તે
વાત સાંભળે નહીં વળી કોઇ માણસ આ

ગળ થઇને જતું હોય અને વરતી વાતમાં હોયછે તો ઓળખાતી નથી તેગ શુશોપ-વીમાં વરતીઓ સમીપ થાયછે ત્યાં દેવ પ ણછે વીશય પણછે તે જાણતા નથી ને સાં ભળો શુ જે નેત્રમાં સુર્ય બેઠો છે અને રૂપ પણ છે અને વરતી સમીપ છે તો રૂપ જા-ણતાં નથી વળી કાનમાં દીગપાળ બેઠાછે શબ્દ છે ને વરતી શમીપછે તેને શબ્દસં ભળાતો નથી નાકમાં અશાવની બેઠાછે અ ને સુગંધ છે વરતી શમીપછે તો સુગંધજ ણાતી નથી વળી જીભમાં વરૂણ બેઠાછે ને વરતી શમીપ છે તો રસ જણાતો નથી વ ળી મુખમાં અગ્ની બેઠાછે અને વરતી સ મીપ છે તો વાણી સમીપ થતીનથી વળી હાથમાં ઇંદ્ર બેઠા છે ને વરતી સમીપ છે

તો કામ થતું નથી વળી ઉપસ્તમાં બ્રહ્મા બેઠા છે ને વરતી સમીપ છે તો આંણંદય તો નથી ગુદામાં યમ બેઠા છે ને વરતી સમીપ છે તો મળ વીશય થતું નથી હવે સીદ્ધાંતી કહે છે જે વરતીઓની ત્રીપુટીના દેવતા ભોગ જાણતા નથી માટે 'વરતીઓની ત્રીપુટી કહી તારે શીશ બોલ્યો જેવર ત્રીઓ દેવતા ભોગને જાણતા નહોતા અને વરતીઓ જાણતી હતી તો દેવતાનીત્રીપુટી શીદ કીધી એકલી વરતીઓ કહેવી હતી ત્યારે સીધાંતી બોલ્યો જેમ દેવતા વરતીઓ વીના ભોગ જાણતા નથી એમવ રતીઓ વીના ભોગ નથી જાણતી હવેઆંખમાં સુરીયે બેઠા હોય અને વરતી રૂપ જોવાની ઇચ્છા કરે તો પણ રૂપ ન જણાય

નાશીકામાં અશ્વનીકુમાર બેઠા ના હોય અને વરતી સુગંધ લેવાની ઇચ્છા કરે તો પણ તે ન લેવાય વરૂણ જીભ્યામાં બેઠા ન હોય અને વરતી રસ લેવાને કરે પણ લેવાય નહીં ત્વચામાં વાયુ બેઠા ના હોય અને વરતી સ્પર્શ લેવાને કરે પણ લેવાય નહીં હવે મુખમાં અગની બેઠા ન હોય અને વરતી બોલવાનું કરે પણ બોલાય નહીં હાથમાં ઇંદ્ર બેઠા ના હોય અને વરતી કામ કરવા ચાહાય પણ ન થાય અને પગમાં વામન બેઠા ના હોય અને વરતી ચાલવાનું કરે પણ ન ચલાય ગુદામાં યમ બેઠા ના હોય અને વરતી મળ ત્યાગ કરવા ચાહાય પણ ના થાય ઉપસ્થમાં બ્રહ્મા બેઠા ના હોય તો વરતી આંનંદ લેવાનું કરે પણ ના

થાય હવે એકલા દેવતાઓથી પણ વિશય ન થાય માટે બંને ને સંજોગે વીશય ન થાય હવે એનું દ્રષ્ટાંત–શું જે એકલી સ્ત્રી હોય તેને પ્રજાની ઇચ્છા પણ પુરૂશના સંજોગ વીના પ્રજા થાય નહીં અને પુરૂશને પ્રજાની ઇચ્છા થઇ અને સ્ત્રીના સંજોગ વીના પ્રજા થાય નહી હવે સ્ત્રીને પુરૂશનો સંજોગ મળી ને પ્રજા ઉત્પન્ન થઇ સિદ્ધાંત–ચઇતનમાંથી વરતી નીકળી નેત્ર સુધી કર્તા અને કર્તા-માંથી બીજી ક્રીયા થઇ તેની સાથે સૂર્ય મળ્યો અને સુરજને વર્તી એક થયા ત્યારે રૂપ જોવાયા વળી ચઇતનમાંથી વરતી નીકળી અને કરતામાંથી બીજી ક્રીયા ઊતપન થઇ તેની સાથે દીગપાળ મળ્યો દીગપાળને વરતી બે એક થયાં ત્યારે સબ્દ જા-

ણ્યા વળી ચઇતતમાંથી વરતી નીકળીને નાક સુધો કરતા અને કરતામાંથી બીજી ક્રીયા થઇ તેની સાથે અશ્વનીકુમાર મળ્યો અશ્વનીકુમારને વરતી બે એક થયાં ત્યારે સુગંધી જણાઇ વળી ચઇતનમાંથી વરતી નીકળી જીભ્યા સુધી કરતા અને કરતા-માંથી બીજી ક્રીયા થઇ તેની સાથે વરૂણ મળ્યો વરૂણને વરતી બે એક થયા ત્યારે રસ જણાયો વળી મઇતનમાંથી વરતી નીકળી ત્વચા સુધી કરતા અને કરતામાંથી બીજી કીરીઆ થઇ તેની સાથે વાયુ મળો અને વાયુને વરતી બે એક થયાં ત્યારે સપ્રસ જાણ્યો વળી ચઇતનમાંથી વરતી નીક-ળી મુખ સુધી કરતા અને કરતા બીજી કીરીઆ થઇ તેની સાથે અગ્ની મળ્યો અગ

નીને વરતી એક થયાં ત્યારે વાણી થઇ વ
ળી ચઇતનમાંથી વરતી નીકળી હાથ સુ-
ધી કરતા કરતામાંથી બીજી કીરીઆ થ
ઇ તેમાં ઇંદ્ર મળ્યો ઇંદ્રને વરતી એક થ-
યાં ત્યારે કીરીયા થઇ હવે ચઇતનમાંથી વ
રતી નીરળી પગ સુધી કરતા કરતામાંથી
બીજી કીરીઆ થઇ તેની સાથે વામન મ-
ળ્યો વામનને વરતી બે એક થયાં ત્યારે
ચલાયું ચઇતનમાંથી વકતી નીકળીને ગુ-
દા સુધી કરતા કરતામાંથી બીજી કીરીયા
થઇ યમનને વરતી બે એક થયાં ત્યારે મ
ળ વીશય થયો હવે ચઇનનમાંથી વરતી
નીકળી ઉમસ્ત સુધી કરતા રરતામાંથી
બીજી કીરીઆ થઇ વરતીને બ્રહ્મા બે એ
ક મળ્યા ત્યારે આનંદ થયો હવે દેવતા ને

વરતીયોને સંજોગે વીશય થાયેછે હવે દેવ
તાની તો ત્રીપુટી કહી હવે ત્રીપુટીઓની
વરતીયો કહીએ છીએ કરતા કીરીઆ ને
કુર્મ માત્રા માનને મે ધાતા ધાનને ધે હવેઇં
દરીમાંથી વરતી આવીને નેત્ર સુધ્ધી તેનું
નામ કરતા જેણે રૂપ જાણ્યું તેનૂં નામ કી-
રીઆ તેમાંથી રૂપાકાર થઇ તેનું નામ કર
મ વળી ઇંદરીમાંથી વરતી આવી નાકસુ
ધી આવી તેનું નામ કરતા તેણે શબ્દ જા
ણ્યા શબ્દ આકાર થઇ તેનું નામ કરમ હ
વે ઇંદરીમાંથી વરતી આવીને નાક સુધી
કરતા તેણે જે સુગંધ જાણી તેનૂં નામ કી-
રીઆ કીરીઆમાંથી સુગંધાકાર થઇ તેનું
નામ કરમ હવે ઇંદરીમાંથી વરતી આવી
ને જીભ્યા સુધી તેનં નામ કરમ તેણે રસ

જાણ્યો તે કીરીઆ રૂપ થઇ તે રસાલંકાર
થઇ તેનું નામ કરમ હવે ઇંદરીમાંથી વર
તી આવીને ત્વચા સુધી કરતા તેણે સમસ
જાણ્યો તે કીરીઆ અને સમસાકાર થઇ તે-
નામ કરમ હવે એમ ઇંદરીઓનાં કરમજા
ણ્યાં એમ વરતીઓ ને વીશય એમસં
સાર બધો જણાયો ત્યારે શીશ બોલ્યો મા
હારાજ શું જે વરતીઓ જડ છે અને વીશા
ય પણ જડ છે અને જડ હોયે તે પોતાના
સ્વરૂપને ન જાણે તો બીજાને શું જાણે દ્રષ્ટાં
ત—જેમકે એક ઘટ ? તે ઘટના સ્વરૂપને ન
થી જાણતો તે ઘટને રંગ છે તે નથી જાણ
તો કે હું રૂપાળો છું તે રંગ પણ જડછે તે
પોતાના સરૂપને નથી જાણતો શું જે હું રા
તો છું એમ ઘટે નથી જાણતો શું ? હું ઘ

૯ છું સિદ્ધાંત—જેમ ઘટ જડ તેમ વીશય જ
ડ જેમ રંગ જડ તેમ વઃ ીઓ જડ હવે આ
ને વિચારથી સમજો ? જે રૂપ રૂપને નથી
જાણતાં તો રૂપને આવ ને આંખની વરતી
અડી તે શું જાણે તે ન ણે વળી શબ્દ શ
બ્દને નથી જાણતા તે શબ્દને આવીન
કાનની વરતી અડી તે શું જાણે તે નાજાણે
વળી સુગંધ સુગંધને વથી જાણતા તેને
આવીને વરતી અડી તે શું જાણે તે ન જા
ણે વળી રસ રસને નથી જાણતા તેને આ
વીને જીભની વરતી અડી તે શું જાણે તેન
જાણે વળી સપસ સપસને નથા જાણતા તે
ને આવીને ત્વચાની વરતી અડી તે શું જા
ણે તે ન જાણે હવે વીશય જડ તેમ વરતી
ઓ જડ કેમકે આંખની વરતી વરતીને ન

થી જાણુતી તો રૂપના ભેરૂને શું જાણે વ-
ળી કાનની વરતી વરતીને નથી જાણુતી
તો શાબ્દના ભેદને શું જાણે તે ન જાણે-ના
કની વરતીઓ વરતીને ન જાણે તો સુગંધ
ના ભેદને શું જાણે તે ના જાણે વળી જીભ
ની વરતી વરતીને નથી જાણુતી તો રસ
ના ભેદને શું જાણે તે ના જાણે વળી હવે
સિદ્ધાંતી બોલ્યો સાંભળો ભાઇ હવે વર
તીઓ જડછે તે વીશયોને ન જાણે હવેવી
શયને જાણે છે તે કહીએ છીએ કોણ જાણે
છે જ્ઞાન ચઇતન જાણેછે જ માટે હવે ચીદા
કાશની ત્રીપુટી કહુ તે સાંભળો હવે પેહે
લી જે શુશોપતીમાંથી વરતી આવી ત્યાં
આકાશ જ્ઞાન ચઇતન અને ઇંદરીથી વી-
શય સુદી ગઇ દશે કીરીઆ વરતી ત્યાં

દશે આકાશ જ્ઞાન ચઇતન હવે પહેલી વર
તી ઇંદરીમાંથી આવી આંખ સુધી કરતા
તાં આકાશ જ્ઞાતા ચઇતન ને બીજી આંખ
તે રૂપ સુધી ગઇ તે કીરીઆ અને ત્રીજી
કરમ વરતી થઇ જ્યાં જેવા રૂપ જોયા ત્યાં
તેવા રૂપ થઇ ત્યાં આકાશને ચઇતન હવે
કરતા કીરીઆને મળી કીરીઆ કરમનેમ
ળી કરતા કીઆને કરમ વરતી એક થઇ
વળી જ્ઞાતા જ્ઞાનને મળ્યો જ્ઞાન જ્ઞેને મળ્યો
જ્ઞાતા જ્ઞાન જ્ઞે ચઇતન એક થયાં હવે જ્ઞે.જે
વા જેવા રૂપ જોયા તેવા ચીદાકાશને પોહો
ચાડા તેણે ચીદાકાશે નીશ્ચય કર્યો માટે તે-
નું નામ વીશ્વાભીમાન પાડયું વળી અંતર
માંથી વરતી આવી નાક સુધી કરતા ત્યાં
આકાશ જ્ઞાન ચઇતન અને બીજી કરમ વર

તી થઇ ત્યાં જેવા શભદ તેવા શબ્દ આ-
કાર થઈ ત્યાં આકાશ જ્ઞાતા અને ચઇતન
હવે જેવા સૂગંદાધાર રૂપ થઇ ત્યાં આકાશ
જ્ઞે ચઇતન તેણે ચીદાકાશને પોહોચાડી તે
ચીદાકાશે નીશ્ચયે કર્યો હવે અંતરમાંથી વ
રતી આવી તે જીભ્યા સુધી કરતા ત્શાંઆ
કાશ જ્ઞાતા ચઇતન બીજી જીભ્યાથી તે કી
રીઆ વરતી થઇ તે જ્યાં જેવા ત્યાં તેવા
રસાઆકાર થઇ ત્યાં આકાશ જ્ઞે ચઇતન હ
વે ત્રીજી કરમ વરતી થઇ જ્યાં જેતા રસ
જણાયા ત્યાં તેવા વીશયાકાર થઇ ત્યાંઆ
કાશ જ્ઞે ચઇતન હવે અંતરમાંથી વરતી
આવી તે ત્વચા-સુધી કરતા ત્યાં આકાશ
જ્ઞાતા ચઇતન બીજી કરમ વરતી થઇ હવે
જયાં જેવા સપસ જાણ્યા ત્યાં તેવા સપસા-

કાર થઇ ત્યાં આકાશ જ્ઞાન ચઇતન હવે જ્ઞા
તા જ્ઞાનને મળ્યો જ્ઞાન જ્ઞેને મળ્યો જ્ઞે ની
શ્ચય કર્યો તેણે ચીદાકાશને પોહાચાડ્યો

દ્રષ્ટાંત—હવે એક માણુસ છે તે નાતમાં પીરસવા ચાલ્યો તે લાડુ પીરશતો હતો ત્યારે લાડુવાળો પાડ્યું તેજ માણુસ શાક પીરસતો હતો ત્યારે શાક વાળો પાડ્યું ને તે માણુસ ભાત પીરસ્તો હતો ત્યારે ભાત વાળો પાડ્યું હવે જેમ ઘટઆકાશ મઠ આકાશ માહાઆકાશ જેમ એકજ છે સિદ્ધાંત તેમ જ્ઞાન ચઇતન જ્ઞાતા ચઇતન જ્ઞે ચઇતન તે ચીદાકાશ રૂપે છે પણ જેવા સ્થાનમાં રહ્યાં તેવાં નામ પડ્યાં હવે જાગ્રતના પેટા મા તો બીજી અનેક વહતીઓ અનેક થાયે છે કાર્ય ભેદ નામમાં પણ ફેર પડે છે શું જે

પેહેલી વરતીને ધ્યાન કરવાની ઇછા થઇ તે માટે ધ્યાતા નામ ત્યાં પ્રમાતા આકાશ ચઇતન અને બીજી વરતી સ્વરૂપ સાથે ધ્યાન કરે છે જેમ વાયુ વીના દીવાનો શગ રહે છે વળી જેમ તેલની ધાર -રહે છે જેમ ચંદ્રમાને ચકોરની પ્રીતી રહેછે તેમ વરતી અચળ રહેછે તેમાટે એનું નામધ્યાન ને ત્રીજી ધે વરતી ત્યાં પ્રમે આકાશ તે ધે સ્વરૂપે થાય છે હવે જે બોધ કરે તે ગુરૂ ને બોધ તે જ્ઞાન હવે ગુરૂ કહે છે:—હવે અનુંમાની ત્રીપુટી કહીએ છીએ શું જે દીઠી સાભળ્યામાં ના આવે કોઇ એક અણદીઠું પુર દીઠું હોય શું જે ઘણું જળ અને ડોળાએલું જળ દીઠું હોય ત્યારે વગળા મેઘનું અનુંમાન થયું તે ઘેર આવીને

જ્યારે પુરની વાત કરી ત્યારે સાંભળનાર
ને પુરને એધનું અનુંમાન થયું વળી કો
ઇ કહે ધુમ્ર દીઠું તેણે અગનીનું અનુમાન
થયું શું જે ફલાણાના ઘર ઉપર ધુમાડાની
કુળે છે એવું જેણે સાંભળું તેને ધુમરને અ
ગ્નીનું અનુંમામ થયું શું જે અનુમાનને જા
ણ્યું હવે અટકળ ત્રીપુટી સાંભળો શું જે જે
ટલી વસ્તુઓ હોયજે તેટલી અટકળે તેનુ
નાથ અટકળ ત્રીપુટી હવે તે ત્રીધાતા વર
તીને ત્રી ધાતા આકાશ ચઇતન ચઇતને ક
રીને અટકળ ત્રીપુટી હવે ઉપનામ ત્રીપૂટી
તેનું સિદ્ધાંત કહીએ છીએ શું જે ચીદા
ારા સકવે દેશીછે બ્રહ્મ રૂપે છે તેમાં માયા
કલ્પાણી ત્યારે બ્રહ્મનું નામ ઇશ્વર પડયું
ને માયા માહા તત્વ રૂપ થઇ ત્યારે ચીદા

કાશનું નામ સુત્ર આત્મા પડયું અને મા-
યા વઇરાટ રૂપે થઇ ત્યારે ચીદાકાશનૂં ના
મ વીશ્વાનર હભીમાન પડયુ ને માયા સ્થુ
લ રૂપ થઇ ત્યાં ચીદાકાશનું નામ વીશ્વા
ભીમામી પડયું માયાલીંગ રૂપ થઇ ત્યારે
ચીદાકાશનું નામ તેજસ હભીમાની પડ્યું
ને માયા કારણ રૂપ થઇ ત્યાં ચીદાકાશનું
નામ પ્રાજ્ઞા હભીમાની પડયું અને માયા
કરતા કરમ વરતી રૂપે થઇ ત્યારે ચીદાકા
શનું નામ જ્ઞાતા જ્ઞે પડયું હવે જ્ઞાતા ચીદા
કાશને જ્ઞાન ચીદાકાશ તે વડે જગત ફરેછે
જગત એવું કલ્પેલું નામ છે. હવે ગુરૂ એ
સગુણ બ્રહ્મ જણાવ્યો, ને ત્રીપુટી રહીત
જે આકાશ જ્ઞાન ચૈતન તે નિગુણરૂપે છે
તેને સગુણ કહેછે ત્યાંગુરૂ બોલ્યા- શહવે

ળેશરીર તેતું નહી નેપંચ મહા તત્વ તેતું ન
હી પાચતત્વતે તું નહી, દસેઇંદ્રી એતેતું ન
હી જાગ્રત અવસ્થા તેતું નહી સ્થુળ ભોગતે
તારો નહી. નેવિશ્વા ભિમાની તેતું નહી ત્યા
રેશીષ્ય બોલ્યો- ત્યારે માહારે લાભ શો
ત્યારે ગુરૂ કહેછે શુંજે સ્થુળન જન્મે તારોજ
નમ નહી સ્થુળ ને મરણે તારૂં મરણ નહી
સ્થુળ વધે પણતું વધેનહી. સ્થુભ ઘટે પણ
તું ઘટેનહી. સ્થુળને સુખેતુ સુખી નહી. સ્થુ
ળને દુખેતું દુખી નહી. સ્થુળને રોગેતું રોગી
નહી. સ્થુળને ભોગે તું ભોગીનહી. હવેસ્થુ
ળને વરણ પણતારે વરણ નહી. વેદે જે આ
શ્રમના ધરમ વળગાડયાછે તે તારા
નહી. શરીરને જે હું કેહેછે જે ગાયની આપ
નાએ જે રોઝે જાણ્યું હવે સાંભળે. કોઈ એ

કહ્યું કે રોઝકેવું હશે, ત્યારે રોઝના ઓળખ
નારા એ કહ્યું કે રોઝગાય સરખું હોય, ત્યા
રે રોઝને ઓળખવામાટે જંગલમાં ગયો
ત્યારે દેગળેથી રોજદીઠું ત્યારે પેહેલો ભય
ઉત્પન્ન થયો સું જેઓ પેલોવાઘ ઊભોછેત્યા
રે મનશાથે વીચારકરે સુંજેવાઘતોવીકરાળ
આતો સેહેલું દીસેછે ત્યારે આતો રોઝ હ
શે ગાય સરખું દીશેછે માટે ગાશાની ઉપ
માથી રોઝ જાનું એમ ઘણા વીશય ઓ
પનાઓ જાણે છે તે માટે ઓપના ત્રીપુટી
હવે આ બધું જગત ત્રીપુટીમાં છે કેસકે
ત્રીપુટી ને ચીદાકાશ ચઈતન હવે તેનું દ્ર
ષ્ટાંત કહીએ છીએ શું જે આકાશમાંથી
વીજળી પ્રગટી તે સર્વે નેત્ર પ્રકાશે અને સ
રવે પદારથને પ્રકાશે વળી નેત્ર માંહીને પ

દારથ માંહી લેપાય માન નહીં અનેપાછ
જ્યાં ઉપની ત્યાં સમાઇ સિદ્ધાંત શું જે
ચીદાકાશ સરવે દેશી સકળ વ્યાપકછે તે
માંથી જ્ઞાતા જ્ઞાન ને જ્ઞે ઉપન્યા તે સરવે
વરતીઓ પકશાશીને સરવે વીશયને પર
કાશે છે અને વરતીઓ માંહી વીશય માં
હી લોપાતું નથી પાછું ચીદાકાશ ચઇતન
માં લય થાયે છે વળી દ્રષ્ટાંત ચોમાસાની
રતમાં બૂદ બુદા પરપોટા સિદ્ધાંત શું જે
સમુદ્રનાં જળ પવન વેગે ઉંચ્યાં ચડાં તારે
મેઘ નામ પડયું વળી તે જળ પવનને વેગે
વેરાણાં તારે બૂંદ નામ પડયું તારે પાછાં તે
સમુદ્રમાં સમાણાં પરપોટા રૂપે થયાં હતા
તે પાચાં સમુદ્ર રૂપે થયાં દ્રષ્ટાંત જાં સુધી
દેહને હું જાણતા હોયે તાં સુધી જે વરણ

માં હોય તે વરણુનાં પાપ તથા પુન તેને બે સે ને દેહને હું ન જાણે તેને પાપ કે પુન ન હીં વળી દ્રષ્ટાંત શું જે એક વાઘ પાંજરા-માં હતો ત્યારે સઉને સ્વાધીન થયો હતો અને જ્યારે પાંજરામાંથી છુટયો ત્યારે સઉ ને સ્વાધીન કર્યાં સિદ્ધાંત–શું જે શરીરથી તું અળગોથયો ત્યારે કાળ કરમ ધરમ અ ધરમ તારે આધીન થયું સિદ્ધાંતી બોલ્યો જે તેં પાછળ લાભ પુછયો હતો એ તારે લા ભ થયો સ્થુલ શરીર પુરૂ થયું વીચાઃરસંગ રહવેદાંત દેહરૂપીદેવળનો ખંડ ૬ સમાપ્ત

દોહરો

વિચાર સંગ્રહ વેદાંતમાં,
પામો તત્વનો પાર;
દેહ રૂપી આ દેવળમાં,

પામો ચઇતનનો પાર. ૧
સૌ ચીજ મુલે મળે,
જ્ઞાન ચીજ અમુલ;
કહે બેહેચર જાણ્યા વીના,
કહ્યું સાંભળ્યું ધુળ. ૨

હવે-ચીદાકાશ પાંચ તત્વને પાંચ માહા તત્વ રૂપે થયા તેમાંથી લીંગ શરીર થયું પાંચ પ્રાણ થયા તે લીંગ શરીરમાં દશ ઇંદ્રીઓ થઇ દશ તેના દેવતા થયા તેમાંથી ચાર ઇંદ્રીઓ મોટી મન બૂદ્ધી ચીત્તને હંકાર તે સ્વપના અવસ્થાને ભોગવે કંઠાસ્થાનમાં કહી સુક્ષ્મ ભોગને ભોગવે તે જ સ હભીમાની નામ ત્રીપુટી ભાસ જાણજો લીંગ શરીરને હોય હવે આનો વિચાર કરશે તે લીંગ જાણશે સંહી હવે એનો અર્થ

કરીએ છીએ શું જે ચીદાકાશની વરતી તે
શબ્દ માયારૂપે થઇ શબ્દમાંથી સપ્રસ રૂપ
થઇ સપ્રસમાથી રૂપ રૂપા થઇ રૂપ રૂપામાં-
થી રસરૂપા થઇ રસમાથી સુગંધ રૂપા થઇ
હવે હીરણ્ ગરભમાં શબ્દ હતો તે લીંગ-
માં આવ્યો હીરણ્ ગરભમાં સપ્રસ હતો તે
તે રૂપમાં આવ્યો હીરણ્ ગરભમાં રૂપ હતૂ
તે લીંગમાં આવ્યું હીરણ્ ગરભમાં રળ હ
તો તે લીંગમાં આવ્યો હીરણ્ ગરભમાં સુ
ગંધ હતી તે રીંગમાં આવી હવે પાંચ મા
હા તત્વ પણ લીંગમાં આવ્યાં હવે પંચ ત
ન માત્ર દેખાડીએ છીએ જે લીંગ શરીર-
માં શબ્દ છે તેનો આંકુસ નીકળી કાનમાં
બેઠો તેનું નામ તન માત્રા હવે તેમાં બે ગુ
ણ છે એકતો મીસ બીજા તામલ્યા જે સાં

ભળવાની ઇછા થાય છે તે રજો ગુણ અને
શબ્દને ઓળખેછે એ પણ રજો ગુણ અને
બહારના ગુણ તે નમો ગુણી તે કેમ જાણી
એ હવે શબ્દ શબ્દને ઓળખે નહી માટે
સતો ગુણી નહી અને બહારના શબ્દને
ઓળખવાની ઇછા કરે નહી તે માટે તમો
ગુણી રહ્યાં હવે તે તમો ગુણી શબ્દને ત
નું માત્રાનો શબ્દ તાણી લે છે અને લીંગ
શરીરના શબ્દને પોહોચાડે છે તે લીંગશ
રીરનો શબ્દ નીશ્ચય કરેછે શા માટે કે શ
ત્વ ગુણીછે હવે લીંગ શરીરમાંથી સમસની
કળે છે તે આંઉસ નીકળી ત્વચાએ બેઠા
તેનું નામ તન માત્રા કહીએ તે કેમ જાણી
એ તે સમસને લેવાની ઇચ્છા કરે એટલો ર
જો ગુણ અને સમસને ઓળખે એટલો સ-

ત્વો ગુણ અને બાહારના શબ્દો તમોગુણી કહ્યાં તેને તન માત્રાનો શબ્દ તાણી લેછે ને લીંગ શરીર પોહોચાડે છે તે લીંગ શરીર નીશ્ચય કરેછે શા માટે કે સત્વો ગુણી છે માટે હવે લીંગશરીરમાં રૂપ છે તેનો આંઉસ નીકળીને નેત્રે બેઠો તેને તન માત્રા કહીયે તેમાં બે ગુણ છે જે રૂપને જોવાની ઇચ્છા કરે એટલો રજોગુણી ને રૂપ રૂપને ઓળખે એટલો સત્વો ગુણી અને બાહારનો તમોગુણી તે બાહારના રૂપ તનં માત્રાના રૂપને તાણી લેછે તે લીંગના રૂપને પોહોચાડે છે તે લીંગ શરીરનૂં રૂપ નીશ્ચય કરે છે શા માટે કે સત્વો ગુણીછે માટે હવે લીંગ શરીરમાં રસછે તે નીકળીને જીભ્યાએ બેઠો તેને તન માત્રા કહીએ તેમાં બેગુ

છે જે રસ રસને લેવાની ઇચ્છા કરે એટ-
લો રજો ગુણી ને રસ રસને ઓળખે એટ
લો રજો ગુણી ને બાહારના રસ તે તમો ગુ
ણી હવે બાહારના રસને તન માત્રાનો ર
સ તાણી લેછે તે લીંગ શરીરને પોહોચા
ડેછે તે લીંગ શરીર નીશ્ચય કરેછે શા માટે
સત્વો ગુણી છે હવે લીંગ શરીરમાં સુગં-
તેનો આંઉસ નીકળીને નાકે બેઠો તેને તન
માત્રા કહીએ તેમાં બે ગણ છે જે સુગંધ
સુગંધને લેવાની ઇછા કરે એટલો રજોગુ-
ણી અને સુગંધ સુગંધને ઓળખે એટલો
સત્વો ગુણી અને બહારના સુગંધ તેતમો
ગુણી છે હવે તે બહારના સુગંધને તન મા
ત્રાનો સુગંધ તાણી લેછે તે લીંગ શરીરને
પોહોચાડે છે તે લીંગ શરીરનો સુગંધુની

શ્રય કરેછે શા માટે સત્વોગુણી છે હવે પાં
ચ પ્રાણ છે તે દેખાડીયે છીએ શું જે પ્રાણ
ઉંચે ચાલેછે અપાણ હેઠે ચાલેછે ને વ્યા-
ન તાણી લેછે ને ઉદાન અન્ન પકવેછે સમા
ન પ્રાણ સરખા ભાગ કરેછે હવે કોઇ મા-
ણુસ આવીને આપણું ગળુ પકડેછે અને ગ
ળુ મુકીદે ત્યારે સુખ થાય તે લીંગ શરીર
જાણે હવે અપાણ વાયુ લીંગમાં છે તેને
વ્યાન વાયુ તાણી લેછે ત્યારે દુઃખ થાયછે
તે લીંગ જાણે ને વ્યાન તાણી લેછે તે સુ
ખ થાયછે તે લીંગ જાણે તે જાણવા પણું
લીંગમાં છે વળી ઉદાન પ્રાણને અંન મળે
છે ત્યારે સુખ થાયછે તે લીંગ જાણે વળી
સામાન પ્રાણને અંનને પ્રાણી મળે ત્યારે
સરખા ભાગે વેંહેચેછે ત્યારે અંગ શીતળ

થાયછે તે લીંગ જાણે વળી શરીરમાં દશે ઇંદ્રીયો છે કેમજે એક લીંગછે તે દશે ઇંદ્રીઓ તથા વરતીઓરૂપ થઇને દશેદ્વારે આવેછે શા માટે જે તે વીશયનો ભોગ લેવા માટે શું જે લીંગમાંથી વરતી આવીને નેત્ર સૂધી કર્તા કરતામાંથી ક્રીયા થઇ તેનું નામ ઇંદ્રી વળી લીંગમાંથી વરતી નીકળીને જીભ્યા સુધી કરતા કરતામાંથી બીજી ક્રીયા થઇ તેનું નામ ઇંદરી વળી લીંગમાંથી વરતી આવી ત્વચા સુધી કરતા કરતામાંથી બીજી ક્રીયા થઇ તેનું નામઇંદ્રી વળી લીંગમાંથી વરતી આવી મુખસુધી કરતા કરતામાંથી બીજી ક્રીયા થઇ તેનું નામ ઇંદરી વળી લીંગમાંથી વરતી આવી હાથ સૂધી કરતા કરતામાંથી બીજી

ક્રીયા થઇ તેનું નામ ઇંદ્રી વળી લીંગ માંથી વરતી આવીને પગ સુધી કરતા તે માંથી બીજી ક્રીયા થઇ તેનું નામ ઇંદ્રી વળી લીંગમાંથી વરતી આવી ઉપસ્ત સુધી કરતા

કરતા થી બીજી ક્રીયા થઇ તેનું નામ ઇંદ્રી વીળ લીંગમાં વરતિ આવી ગુદાસુધી કર્તા. કર્તામા થીબીજી ક્રીયાથઇ. તેનું નામઇંદ્રી. હવે દસે ઇંદ્રીયો લિંગમાંથી આવી તે સ્થુળ સુધી આવતા, ત્યાંસુર્ય મલ્યો. અનેસુર્ય નેવર્તે બેએક મલ્યાં. ત્યારે રૂપજોવાણું. વળી સ્થુળ માંથી વરતી આવી ત્યાંકાનને દીગપાલ મલ્યો. તે દીગપાલ ને વરતિ એક થયા, ત્યારે શબ્દ જણાયો વળી સ્થુળ માંથી વરતી આવી, નાકસુધી. ત્યાંઅશ્વ

નિકુમાર મળ્યો. અશ્વમી કુમારને વરતિ એકમળ્યા ત્યારે સુગંધ જણાયા વળી સ્થુળમાંથી વવતિ આવી જીભ્યા સુધી ત્યાં વરૂણ મળ્યો વરૂણુને વરતિ એક થયા ત્યારે રસજયો. વળી સ્થુળ વરતિ આવી, ત્વચાસુધી કર્તા, ત્યાંવાયુ મળ્યો, વાયુને વરતિબેએક થયાં, ત્યારે મસ જણાયો વળી સ્થુળ માંથી વરતિ આવી, મુખ સુધી ત્યાં અગ્નિ મળ્યો અગ્નિ ને વરતિ બે એકથયા ત્યારે શબ્દ થયો વળી સ્થુળ માંથી વરતિ આવી હાથ સુધી ત્યાં ઇંદ્રમળ્યોઇંદ્રનેવરતી એકથયાં. ત્યારે કાર્ય થયા. વળી સ્થુળ-માંથી વરતી આવી તે પગસુધી કરતા ત્યાં વામન મળ્યો વામનને વરતી બે એક થયાં ત્યારે ચલાયું વળી સ્થુલમાંથી વર-

તી નીકળી તે ઉપસ્ત સૂધી ત્યાં બ્રહ્મા મ
ળ્યો બ્રહ્માને વરતી એક થયાં ત્યાં આંણ
દ થયો વળી સ્થુલમાંથી વરતી આવી તે
ગુદા સુધી ત્યાં યમ મળ્યો યમને વરતી
બે.એક થયાં ત્ય.રે મળ વીશાય થયું હવે
ચાર ઇંદ્રી માંહી લીંગછે તેમન બુદ્ધી ચી
તને હંકાર હવે તેના દેવતા કહીએ છીએ
મનનો દેવ ચંદરમા બૂદ્ધીનો દેવ બ્રહ્માચી
તનો દેવ વસુદેવ ને હંકારનો દેવ રૂદ્ર હવે
પંચ તત્વ કહ્યાં પંચ તન માત્રા પણ કહી
પંચ પ્રાણ કહ્યા દશ ઇંદ્રીઓ કહી દશદેવ
તા કહ્યા ચાક ઇંદ્રીઓ માંહીલી કહી એ
તેતાલીસનું લીંગ શરીર કહયું હવે લીંગ
શરીરની સ્વપ્ન અવસ્થા કંઠમા સ્થાન
ભોગ કીયાતો સુક્ષમ હવે જાગરતમાં દશે

દ્વારે કરી જેજે વીશય ભોગવે તે પ્રતક્ષ છે
માટે તેનું નામ સ્થુલ ભોગ અને સ્વપના
માં ભોગ નથી અને ભોગનું ભાન થાયછે
તે માટે સુક્ષમભોગ હવે સુક્ષમ ભોગનોભો
ગતા કોણ છે તો તે જસ હભીમાની તે કેમ
કરીને ભોગવે ત્રીપુટી ભાસે તે કેમ જે ત્રી
ધા વરતીતો ત્રીપુધા ચઇતને કરીને સ્વપ
ન પ્રમાણુ સુક્ષમ ભોગ થાયછે હવે જાગર
તમાં જેજે રૂપ જોયાં તેણુ તેનું નામ વસા
ણુ માટે વાસના લીંગતે સ્વપ્નામાંજે રૂપ
નું ભાનથાયછે તે વળી જાગરતમાં જેજેશ
બદ સાંભળે છે તે વાસના લીંગ તે સ્વપ
નામાં જે શબદનું ભાન થાયછે તે શબદ
નથી વળી જાગરતમાં જે સુગંધ ભોગવ્યાં
તેનુ નામ વાસના લીંગ તેજ સ્વપનામાં

ભાન થાયછે તેજ પણ સુગંત નથી વળી સ્વપ્નમાં જેજે રસ થયા તે વાસના લીંગ તે સ્વપનામાં રસનું ભાન થાયછે તે પણ ર સ નથી વળી જાગરતમાં જેજે.સમસ ભોગ વ્યાં તે વાસના લીંગ સ્વપનામાં જેને સ મસનું ભાન થાયછે તે પણ સપ્રસ નથી વ ળી જાગરતમાં કરમ ઇંદરીઓ જેજે દરમ કર્યાં તેનું નામ વાસના લિંગ તે સ્વપના માં જેને કરમનું ભાન થાયછે પણ કરમ નથી હવે તેનું દરષ્ટાંત કહીએ છીએ

દ્રષ્ટાંત– એપડીયો પુષ્પનો ભરેલોછે તેપુષ્પ ની વાસના સુગંધ બેડી પણ પુષ્ય તો કાઢી નાખ્યાછે પણ સુગંધ આવેછે સિદ્ધાંત-જેમ જાગ્રતમાં સ્થુળ ભોગ વાસનારૂપછે તેને સ્વ પ્નમાં લીંગ શરીરતે ભોગનું ભાન આપેછે

પણ ભોગ નથી વળ વળી બીજું દ્રષ્ટાત સુ
જેએ દેહેરૂં છે, તેમાં ભાત ભાત ના ચિત્રા
મણછે, તે દેહેરૂં ઉઘાડ્યું ત્યારે ચિત્રા મ
મણ જોયામાં આવેછે તે દેહેરૂં જ્યારે બં
ધકરેછે, ત્યારે ચિત્રામણ જોયામાં આવતા
નથી વળી બીજે દહાડે દેહેરાં ઉઘાડે ત્યા
રેચિત્રા મણ ભાસે સીદ્ધાંત- શુજે જાગ્રતમાં
જેવાજેવા વિષયછે તેવા લીંગ શરીરમા
ફુરેછે હવે જેવતિ ઓસંકે લાઇ ને કેડે આવી
ત્યારે સુથુળ ભોગને જ્ઞાને વાસના લીંગને
ભાન આપે પણ ભોગ નથી માટે સુક્ષમ ભો
ગ કહ્યાં હવે સુક્ષમ ભોગ નેજાણ નાર કોણછે
તેજસ જ્ઞાનચૈતન્ય હવેલી શરીર તે તું નહી
ત્યારે શિષ્ય બોલ્યો- જેમારે શોલાભ આ
બ્યો. ગુરૂ કહેછે- સાંભળ ત્યારે જેલાભ

આ૦યો તે કહ્યું હવે લીંગ કરોધે તું કરોધી નહી ને લીંગને તાપે તું તાપી નહી લીંગ ને શાંન્તે તું શાંન્તી નહી લીંગને સુરે તું ઞરો નહી લીંગને ભયે તારે ભય નહીલી ગને ચોરાશીનું ભાન પણ તારે નહી હવે લીંગથી તું અળગો થયો ત્યારે તું લીંગ-ના વીચારેથી વીકારી નહી તારે એ લાભ થયો ઇતીશ્રી વિચાર સંગ્ર વેદાંતનો

ખંડ ૭ સમાપ્ત

દોહરો

વિચાર સંગ્રહ વેદાંતમા,
પામો તત્વનો પાર;
દેહરૂપી આ દેવળમાં,
પામો ચઇતનનો પાર
સઉ ચીજ મુલે મળે,

જ્ઞાન ચીજ અમુલ;
કહે બેહેચર જાણ્યા વીના,
કહ્યું સાંભળ્યું ધુળ. ૨

હવે તુલા વીધા કહીયે ભાઇ કારણ શ
રીરને જો સ્થુલનેસુક્ષમનો જેમાં લય થા
યછે તે સુશુપ્તી અવસ્થા ભોગવે હીડદેઅ
સ્થાન ભોગવે આનંદ ભાસને ભોગવે પ્રા
જ્ઞા હભીમાની સોય હવે એનો અરથ કરી
એ છીએ ત્યારે શીશ બોલ્યો જે સ્થુલ ભો
ગ તે હું નહી ને સુક્ષમ ભોગ તે હું નહી
ત્યારે હું કોણ હઇશ તારે ગુરૂ બોલ્યા જે
સ્થુલે તું નહી ને સુક્ષમે તું નહી ત્યારે તું
કાંઈ નથી જાણુતો તેવુંજ કહેછે તેજ તારૂ
રૂપ જાગરત સ્વપ્ન સુશુપતીનો તું દ્રષ્ટા
ત્યાં તુલ વીધા છે તે તુલાજ્ઞાન તારૂ શારી

ર છે હવે તેલાજ્ઞાનનાં ત્રણ નામ છે કોઇ માયા કહેછે કોઇ અવીદ્યા કહે છે કોઇ અ જ્ઞાન કહેછે ત્યાં દ્રષ્ટાંત- જેમ એક આકાશ છે તેમ એક સમુદ્દર છે તેનું નામ મુળાજ- ળ અને બહુ તરંગ પરપોટારૂપે થાયછે તે ને તુળા જળ કહીએ છીએ સિદ્ધાંત- શું જે ચીદાકાશના એક દેશમાં મુળા જ્ઞાન છે તે જુદી સુશુપતી રૂપે અને જુદા અંતહ્કરણ કારણ રૂપે રહેછે તેને તૂલા જ્ઞાન કહીએછી એ તેમાં સ્થુલ ને સુક્ષમનો લય થાયછે તે જુઓ હવે એ વરતીયો પાછી વળીને દા રમાં આવી ત્યારે દશ થઇ અને પાછી કં ઠમાં આવી ત્યારે એક થઇ ત્યારે સ્થુલ શ રીર ટળ્યું ને જાગરત અવસ્થા ટળી સ્થુ લ ભોગ ટળ્યો ને વીશ્વાભીમાની ટળ્યો ને

સ્થુલનો લય લીંગમાં થયો હવે લીંગમાં એ
ક વરતી રહેછે તેની અનેક વરતીઓ થ
઼ઈને અનેક સુક્ષમ ભોગ કરેછે વળી અનેક
ની પાછી એક થઈને અજ્ઞાનનો લય થાય
છે એટલે લીંગ શરીર ટળ્યું અને સ્વપ્ન-
અવસ્થા ટળી સુક્ષમ ભોગ ટળ્યો અને તે
જસ હબીમાની ટળ્યો હવે સ્થુલને લીંગ
નો અજ્ઞાનમાં લય થાયછે તે અજ્ઞાન તે તા
રૂં કારણ શરીર અને સુશુપતી તારી અ
વસ્થા અને રૂદે તારૂ સ્થાન અને આનંદ
તારો ભોગ અને પ્રાગના હબીમાની રૂપે તુ
ભોંકતા હવે અજ્ઞાન અને આનંદ તેનો તું
અનુંભવ કરેછે તે અનુભવ છે તેને તું ભો
ગવે છે તે જ્યારે તું જાગરતમાં આવ્યો તા
રે સ્મરણ થાયછે શું જે આજ હું સુખે સુ

તો હતો મેં કાંઇ ના જાણ્યું એ પ્રાજ્ઞાભી-
માની રૂપેઅજ્ઞાનને આનંદ ભોગવેછે તે જા
ગરતમાં આવીને જ્યારે વિશ્વાભીમાની
થાયછે ત્યારે સ્મરણ થાયછે શું જે આજ
હું સુખે સુતો હતો એજ ચીદાકાશ બ્રહ્મને।
આનંદ અને અજ્ઞાનને આનંદ સુશુપ્તીમાં
ભોગવી આવ્યો તેનું જાગરતમાં આવ્યો
ત્યારે સ્મરણ થયું ત્યાં શીશ બોલ્યો જેમેં
કાંઇ એક જાણ્યું પણ બ્રહ્મનો આનંદ નથી
જાણતો ત્યારે ગુરૂ બોલ્યા સાંભળો ભાઇ
એ અજ્ઞાનને આણંદ બંને સારી પેઠે સમ
જાવું શું જે જાગરતમાં જે સુખ આવે તેજા
ણીયે તે જ્ઞાન અને જ્યારે સુશુપતી રૂપ થ
યા ત્યારે જાગરતના સુખ અને દુખને નથી
જાણતા તેમ સ્વપનાના સુખ દુખને નથી

જાણતા ત્યાં એક અજ્ઞાન પણું રહેછે ત્યારે
માંહે તને જે સુખ થાયછે તે સુખ ચીદા-
કાશનું તેને તું ભોગવેછે ત્યારે શીશ બો-
લ્યો અજ્ઞાન તો મેં સારી પેઠે જાણ્યું પણ
ચીદાકાશનો આનંદ નથી જાણતો નથી
તે કહો શું જે જાગરતમાં અનેક રૂપ જોતાં
આનંદ ઉપજે છે વળી જાગરતમાં અનેક
રાગનાં વાજાં સાંભળતાં આનંદ ઉપજેછે
વળી અનેક જાતની સુગંધ લેતાં આનંદ
ઉપજેછે વળી અનેક ભાતભાતના રસલેતાં
આનંદ ઉપજેછે વળી અનેક ભાતભાતનાં
સ્ત્રી ભરથાર જોતાં આનંદ ઉપજેછે એ આ
નંદ પુરૂશ તો જાણેછે ને સુશુપતીમાં જાણ
તો નથી ત્યારે ગુરૂ બોલ્યા– જે સુશુપતી
માં બ્રહ્મનો આનંદ તો છે પણ ત્રીપુટીએ

કરી વાશય આનંદ જણાયછે તે ચીદાકા
શનો પણ વીશયમાં આનંદ હોય નહી વી
શય તો જડ છે દુખરૂપ જે દ્રષ્ટાંત- પકવા
નમાં ગળપણ હોય નહી ને પકવાનમાં ગ
ળપણ એટલું ખાંડનું અને લોટ ને ઘીનો
મોળાં હોયછે સિદ્ધાંત શું જે વીશયમાં આ
નંદ હોય નહી આનંદ હોય એટલો ચી-
દાકાશનો સુશુપતીમાં આનંદ તો ચીદા
કાશનોજ છે પણ ત્રીપુટીનો બાધ છે ત્રીપુ
ટી લીન થઇ જાયછે તે સાંભળો અજ્ઞાનથી
ઉપની જેબૂદ્ધી તે અજ્ઞાનથી લય થઇ આ
ને બૂદ્ધીમાંતો આનંદનો ભાસ હતો ને આ
નંદમાં લય થાયછે તે આનંદને અનૂભવ
થાયછે તે જાગરતમાં આવ્યો ત્યારે સ્મર
ણ થયું તેનું દ્રષ્ટાંત- કોઇ એક સાકરીઆ

આંબાની શાખો ખવરાવી તારે તેના સ્વા
દનો અનુંભવ પ્રતજ્ઞ થયો તેમ એ સાખો
જ્યારે ખાવા નીસરી તારે જાણે ખાધી હ
તી તેને સ્મરણ પહેલાં ખાવાનું મન થયું
સિદ્ધાંત માટે સુશુપતીમાં આનંદ તો ચી
દાકાશનો છે જાગરતમાં આવે તારે સ્મર
ણ થાય છે શું જે હું આજ સુખે સૂતો હ
તો હવે જે સુશુપતમાં આનંદ નહોત તોજા
ગરતમાં આનંદનું સ્મરણ થાત નહી શું
જે સુશુપતમાં સુખ પ્રગટે છે તો દુઃખનો
નાશ થાયછે તે સાંભળો જે અંદર વેદના
થતી હોય સુળ આવની હોય આંખે ન દે
ખતો હોય વળી ઘા વાગ્યાની વેદના હો
ય તે પણ નથી જાણતો ને વળી નઠારા ભ
યંકર સ્વપ્ના આવે તેનું પણ દુખ નથીજા

ણુતો હવે જો સુશુપતીમાં આનંદ પ્રગટયો છે તો જાગરનાં સ્વપનાનાં દુખનો નાશ થાયેછે શું જે સુખે તેટલું ચીદાકાશનું તેતુ ચીદાકાશ રૂપે થઇને ભોગવેછે તે માટે તાં જણાતું નથી ને તું આપે આપ રૂપે છે બી જું પદારથ નથી માટે જાણવાનું તો અ- જ્ઞાનમાં છે સાટે તેનું એક લાગુ દ્રષ્ટાંત કહુ તે સાંભળ એક દરપાણ છે આપણાથી બે મુખ રાખીએ છીએ અને સરવે પદારથને સનમુખ રાખીએ છીએ તારે માંહી સર્વે પ દાર્થ ભાસેછે ને પદારથથી બેમુખ કરીને આપણા સનમુખ રાખીયે તો તારે આપ- ણે માંહી એકજ ભાશીએ છીએ ને આપ ણે દરપણના સામા જતા જઇયે અને બહુ સારસા જઇયે તારે સમુળગા આખા માલ

પદીયે સિદ્ધાંત– શું જે વરતીયો આનંદ
થી બેમુખ થઇ ને વીશાયની સનમુખ થઇ
તારે માંહી વીશાય ભાસે ને વરતીયો વી
શાયને સનમુખ થઇ તારે રૂપ ભાસે સુગંધ
ભાસે રસ ભાસે ને સપરસ ભાસે ને તે વર
યો વીશાયથી બેમુખ થઇ ને આનંદને સ
નમુખ થઇ તારે માંહી આનંદજ ભાસે જે
મ જેમ આનંદને ઢુકડી આવે તેમ તેમ
આનંદ વધારે ભાસે.

અને જો આનંદ મળી જાય. ત્યારે આનંદ
નેભોગવે છે. માટેતું જોણુતો નથી. તેમાટે
પ્રાગના અભી માની તાહારૂં રૂપ. ને આનં
દતા રોગ ભોગ હઠુ જેમ વિશ્વા ભિમા
નીયઇ ને સ્થુળ ભોગને ભોગવેછે ને વળી
તે જેમ અભી માની રૂપેથઇ ને સુક્ષમ ભો

મને ભોગવેછે અને પ્રાગના અભીમાની રૂપેતું આનંદભોગને ભોગવેછે હવે એત્રણ અભીમાની ઓળખવાનું દ્રષ્ટાંત સાંભળો હવે એક તડકો સમુ ગળેછે તેમાં એકદર્પણ મેલ્યું અને એક જળનું કુંડું ભર્યું તેની પાસેએક ખાડો ખોદી ને પાણી વેડ્યું- હવે તે સુર્ય નો તડકો દર્પણ ઉપર તથા કુંડાઉપર અને ખાડાના જળઉપર સરખો પડેછે અને આરશી ની જોડુંકડ.ની સંધીમાં સરખો છે અને કુંડાની ને ખાડાની સંધીમાં સરખોછે અને ત્રણ પદાર્થને સરખોછે. હવે દર્પણઉપર નિર્મળછે શામાટે જે સુર્યનું પ્રતી બીંબ નેવિષેશ જણાયછે અને કુંડાનું જળ સામાન્યછે.તેમાસુર્યનું પ્રતી બીંબ સામાન્ય જણાયછે અન ખાડાનું જળ મેલુંછે માટે મ

તીબીંબ મેલું ભાસે સીધાંત શું જે એકચી
દાકાશ ગ્નાન રૂપ છે તે ત્રણે શરીર મધ્યે
વ્યાપી હ્યુછે ત્રણ શરીરનાં નામ સ્થુલ, સુ
ક્ષમ ને કારણ હવે સ્થુલ ને સુક્ષમની સં-
ધીમાં વ્યાપી રહેછે ને સુક્ષમને કારણનેકા
રણની સંધીમાં વ્યાપી રહેછે અને જાગર
ને સૂપન ને સુશુપતી ત્રણે અવસ્થા બહા
ર સરખુ વ્યાપી રહેછે ને જાગરત નાં જવા
માંડે અને સ્વપ્ન આવવા માંડે અને સુશુ
પતી આવવા માંડે ત્યાં ચીદાકાશ સામા
ન્યછે અને જાગરત અવસ્થા સતોગુણી છે
અને સતોગુણી હોય તે નીરમળ હોય ત્યાં
ચીદાકાશનું પ્રતીબીબ વીશેશ પડે તે શા
થી જણાય તે સ્થુલ શરીરને અને જાગર
ત અવસ્થાને પ્રકાશે છે ને વીશ્વના સ્થુલ-

ભોગને પ્રકાશેછે તે માટે વીશ્વાભીમાની ના
મ અને સ્વપન અવસ્થા રજોગુણી છે તે
સામાન્ય નીરમળછે ત્યાં ચીદાકાશનું સા
માન્ય પ્રતીબીંબ પડ્યું તે કેમ જાણીયે તે
સુક્ષ્મ શરીરને પ્રકાશે અને સ્વપ્ન અવ-
સ્થાને પ્રકાશે ને સુક્ષ્મ ભોગને પ્રકાશે તે
માટે તેજસ હભીમાની નામ અને કારણશ
રીરતમોગુણીછેતે માટેતમોગુણીતે મેલોહો
ય ત્યાં ચીદાકાશનું પ્રતીબીંબ મેલું પડે તે
કેમ જાણીયે જે અજ્ઞાન આનંદ ભોગને પ્ર
કાશ આપે તે માટે પ્રાગના હભીમાની નામ
પ્રાગના હભીમાની રૂપે તું-આનંદ ભોગને
ભોગવેછે ત્યાં ગુરૂ બોલ્યા જે સુશુપતીમાં
ચીદાકાશનો આનંદ થાયછે તો સઉકો સુ
શુપતી રૂપે રહેવાનો પ્રયત્ન કરતા દેખીએ

છાયે શું જે સારા ભાગ્યવાન માણુસો છે તે મશરૂની તળાઇયો તેના ઉપર ફુલની ચાદરો પથરાવેછે અને સુશુપતીના સૂખને માટે ત્યારે વાદી બોલ્યો—હે માહારાજ એતો વીશયનાં સુખ ત્યારે ગુરૂ કહેછે હવે સાંભળો વીશયનાં સુખ હું તમને પુછુછું જે સુખ જણાયછે તે નીંદ્રા આવ્યા પેહેલાં કે પછી ત્યારે વાદી બોંલ્યો નીદ્રા આંવ્યા પેહેલાં ગુરૂ બોલ્યા સાંભળો બાઇયો નીંદરા આવ્યા પેહેલાં જણાયછે તે સુખ વીશય-નાં પણ નીદ્રરા આવ્યાં કેડે જે સુખ વરતીયો નીકળેછે તે સુખ ચીદાકાશનું તે સુખને સઉકો ભોગવેછે હવે તે ફરી ફરીને સંસારમાં આનેછે ત્યારે વાદી બોલ્યો જો એવું સૂખ સુશુપતીમાં હોતતો વરતીઓ

બહાર નીસળે નહી એ સંદેહ ત્યારે ગુરૂ ક
હેછે સાંભળો ભાઇઓ જ્યારે પુનનાં કરમ
હે તો સુશુપ્તીમાં રાખ્યો ને પાપનાં કરમ
બેઠાં ત્યારે બહાર તાણી લાવ્યાં ત્યાં એક
દરષ્ટાંત સાંભળો કોઇ એક ભુખ્યો માણસ
હે તેને પંચામ્રતનું ભોજન કરવા બેસા
ડ્યો તે ગ્રાસે ગ્રાસે માહાસુખ ખાયછે તેને
રાજાના સેવકે ખેંચી બહાર કાઢયો તે જ
મ્યાના સુખમાંથી બળાતકારે બહાર દુખ
માં કાઢયો સીદ્ધાંત શું જે ચીદાકાશમાંથી
પાપનાં કરમ બાહાર તાણી લાવે છે હવે વી
શયમાં આનંદ તો છે અને સુશુપ્તીમાં
આનંદતો છે.
ત્યાં દ્રષ્ટાંત– હવે વિષયનો આનંદછે તે નુ
ન્યછે અને સુષુપ્તીમાંવિષેશ આનંદછે. પણ

તહી કાંઇક આત્રણ છે તે ત્રણ ઠામે દેખાડી એછીએ તેનું દ્રષ્ટાંત- જેમ એક દુધની મી ઠાશ ત્રણ ઠેકાણે દેખાડી એછીએ એક શેર દુધછે તેમાં શેર પાણી મેળવ્યું અને એકસેર દુધમાં પાસેર પાણી મેળવ્યુ ત્યાંપેલા પાછલ્યા દુધ કરતા આની મીઠાશ વધારેછે, કેમજે પી ણીનો વિકાર થોડોછે, અને એકશેર દુધજછે તેમાં પાણી નો વિકાર નથી મળ્યો તેમાટે તે નીમીઠાશ પેલા બેકરતાં વધારેછે. સીદ્ધાંત શું જે જાગ્રતનો ચીદા ભાશનો આનંદ વિશય નેમળેલોછે. માટે તુન્યછે, સુષુપ તીમાં ચિદા ભાશનો આનંદ વિછે કેમજેત્યાંઅ ગ્રણથોડુછે એકલું અજ્ઞાનનુંજ છે. અને અજ્ઞાન રહી તં-જે આનંદછે. તે આનંદ ઓળખવાને માટે એકદ્રષ્ટાંત દેઉછું શું જે એક પુરૂષ પા

ઘર ધરતીમાં તડકાનો બળે લોછે. તે શિત
ળતા ખોલેછે. જેકયાં શિતળતા પામીશ એ
ટલે એક ઝાડની લટા દીઠી. ત્યાં આવીને
જુએતો એક સરોવર ભરેલું છે ત્યાંતાઢાં
જળછે, તેમાણશ લુગડાં ઉતારી ને માંહી
ઉતર્યો, ત્યારે શીતળતા આવી અને જયા
રે ડુબકી મારી તારે શીતળતા ભોગવી ને
જારે જળમાંથી બાહાર નીસર્યો તારે જળ
નો શીતળતાનો ભરેલો નીસર્યો સિદ્ધાંત–
શું જે જાગરતના વીશયમાં વરતીયો અથ
ડાઇને દુઃખ પામ્યો તારે તે સૂખ ખોળે છે
જે સુખ કયાં પામીશું.

ત્યારે વરતીયોએ જાણ્યું કે સૂષુપતીમાં
સૂખ પામીશું તે વીશયને મેલી સુષુપતી
માં ગઇયો ત્યારે ખરો આનંદ ભોગવ્યોને

વળી વ્રતીયો જાગરતમાં નીસળી ત્યારે આ નંદની ભરેલી નીસળી હવે આનંદ ઓળખવાને માટે દરષ્ટાંત કહુંછું એક પોપટ હતો તે માળામાંથી નીકળી ચારાને માટે ભમી ભમીને થાકયો તારે જાણ્યું કે હું સુખ કયાં પામીશ મારા માળામાં પામીશ તારે માળામાં આવી લોચો થઇ સુતા ત્યારે સુખી થયો સિદ્ધાંત—કેમકે વીશયમાં વરતીયો ભમી ભમીને થાકી તારે જાણ્યું કે સૂખ કયાં પામીયે સુષુપતીમાં પામીએ તે કારણ રૂપીમાળામાં વ્રતીઓ.જઇને લીન થઇ તારે ચીદાકાશનું સૂખ પામીયો ને તે સૂખી થઇને બાહાર નીસળ્યો વળી એક સીંચાણો છે તેને પગે એક દોરડીનો છેડો બાંધેલો છે ને બીજો છેડો પાળનારની આં

ગળીએ બાંધેલો છે તે વળનો હારને માટે ઉડીને પક્ષીયોની કેડે પડયો અને ભમી ભમીને થાકયો ત્યારે જાણ્યું કે હું સુખ કયાં પામું? મારે નીજ સ્થાને.તારે પેલા પાળનારની પાસે આવી બેઠો ત્યારે માહાસુખીથયો. સિદ્ધાંત-તેમ વરતીયો કારણમાંથીની કળીને વીશયને કાજે ભમીયો ભમીભમીને થાકી ત્યારે જાણ્યું કે સુખ કયાં પામીએ તે નીજ સ્થાને આવીને મહાસુખી શઇઓ. ચિદાકાશનો અનંદ ઓળખવાને એક દ્રષ્ટાંત આપુછું. એકતો મહાબાળ, એક મહારાજ, ત્યારે શિષ કહેછે-જે મહા બ્રહ્મ જેને કહીએ છીએ ત્યારે ગુરૂ કહેછે- જે સાંભળો ભાઇઓ જે બ્રહ્મરૂપ થયોહોય તે-ને વિદ્યા અવિદ્યા નો સંદેહના હવે વળી

જન્મમરણ બંધ મોક્ષ તે સર્વે વાતમાં મહા આનંદી રહેછે. તે કાંઇ જાણતો નથી પોતાના તત્વ સ્વરૂપનેજ ઓળખેછે સિદ્ધાંત– જેમકે જીવ સૂષુપતીમાં ગયો ત્યારે કાંઇ નથી ભાસતું એક આનંદ રૂપે થાય છે વળી સાંભળો એક છ મહીનાનું છોકરૂં હોયછે ને તેને ધાવ્યાનું પુરૂ ભાન નથી હોતુ તે છોકરૂં માહાસુખીછે સિદ્ધાંત કેમકે સુષુપતીમાં રહયો ત્યા ચીદાકાશનો આનંદ ભોગવેછે વળી નવખંડ પૃથ્વીમાં એક રાજા રાજ કરેછે તે જાણે છે કે મારા સમાન કોઇ નથી પોતાથી કોઇ અદકો નથી તે માટે દેશ ગયાનો પોતાનું રાજ લેવાનો ભય નથી એટલા માટે તે રાજા સુખ ભોગવેછે તે બ્રહ્મનું.વળી સાંભળો એકાંત

જગામાં સુંદીર સ્ત્રી ને પુરૂશ બંનેમાં ને-
ત્ર મળેલાં છે ત્યારે તે આનંદરૂપેજ થાય
છે તે સુખબ્રહ્મનું કેમકે પુરૂશાને બાહાર વે
પાર રોજગાર વીસરેલાંછે ને અંદરની છા
ની વાતહોય તે નથી સાંભળતી વળી સ્ત્રી
ને પણ ઘરનું કામ નથી સાંભળતું તે બં
નેને તે સમે જેવો આનંદ થાયછે તે આનં
દ બ્રહ્મનો સિદ્ધાંત-સુશુપતીમાં જે ચીદા-
કાશનો આનંદ ભોગવે છે તે વેળાયે બા
હારનાં અને માંહીલા વીશય સાંભળતા ન
થી તે સાંભળો જાગરતના અને સુપનાનાં
જે સુખ પામીને માહા આનંદ લેવા સુશુ
પતીમાં ગયો દ્રષ્ટાંત- શું જે સમુદરમાંથી
અમ્રત કાઢયું તે કળસમાં લીધું ત્યા સુધી
આનંદ ને તે લઇને જીવ્યાયે મેલ્યું ત્યારે

માહા આનંદ થયો સિદ્ધાંત- શું જે ચીદા-
કાશ તો આનંદરૂપેછે તે આનંદનો અભ્યા
સ પડેછે તેને તું ભોગવેછે તે ચીદાંકાશનો
લેશ આનંદ છે હવે સીદ્ધાંતી બોલ્યા- જે
કારણ શરીર તે તું નહી;સુશુપતી અવસ્થા
તે તૂ નહી આનંદ ભોગ તે તુ નહી પ્રાજ્ઞા
હભીમાની તે તૂ નહી ત્યારે શીશ કહેછે
માહારે શો લાભ થયો ત્યારે ગુરૂ કહેછે જે
લાભ થયો તેનું એક દ્રષ્ટાંતે કરીને કહેછે
એક મેવાશી ખાંટછે તે પાહાડની ગુફામાં
રહેછે તે અનેક ચોરને લઇને રહે છે તે સ
રવે ચોરનું હભીમાન કરેછે તે સરવે ચો
રને લઇ ગુફામાં સૂતોછે તે રાજાના સેવકે
આવીને અગ્ની પ્રજાળી તે બળીને પ્રલે થ
ઇ ગયા ત્યાં ભય વીના નીરભે દેશ થયે

સિદ્ધાંત– શું જે કારણરૂપી ગુફાછે તેમાં હુ
કાર રૂપી ખાંટ રહેછે તેમાં પાપ, પુન, નર
ક, સ્વરગ, જન્મ, મરણ, બંધ, મોક્ષ, વી
દ્યા અવીદ્યા, વરણ, આશ્રમ તે સરવેને લ
ઇને અહંકાર રૂપી ખાંટ તેમાં જઇને અહં
કાર રહેછે તેજયારે જ્ઞાનાગ્ની પ્રગટયો ત્યા
રે સરવે પ્રલય થયું શું જે સ્થુલ શરીર તે
હું નહી લીંગ શરીર તે હું નહી કારણ શ
રીર તે હું નહી હું તે ત્રણે શરીરથી અળ
ગો એવું જ્ઞાન પ્રગટયું તે જ્ઞાન અગ્નીએ
કરીને તારૂ સ્વરૂપ નીરભય થયું ઇતીશ્રી
વિચારસંગ્રહ વેદાંત દેહરૂપી દેવળનો ખં
ડ ૭ મો સમાપ્ત.

દોહરો.

વિચાર સંગ્રહ વેદાંતમાં,

પામો તત્વનો પાર;
દેહરૂપી આ દેવળમાં,
પામો ચઇતનનો સાર. ૧
સઉ ચીજ મુલે મળે,
જ્ઞાન ચીજ અમુલ્ય;
કહે એડેચ્ચર જાણ્યા વીના,
કહ્યું સાંભળ્યું ધુળ. ૨

હવેજીવનાપરમારથ સ્વરૂપનોઅરથકરૂં છું જે કુટસ્થ એ સરવને પ્રકાશ આપે તે પરમારથ જાણજો ભાઇ શીવસ્વરૂપ તે હવે ચીદાકાશનૂં નામ કુટસ્થસાથી પડ્યું હવેકુટસ જે માયાં તે મધ્યે રહયો તે માટે એટલે જાગનાન બ્રહ્મને કુટસ્થ તે માટે કુટસ્થનામ બ્રહ્મનું આરોપણ કરયું દ્રષ્ટાંત- શું જે ઘ ઘાં । રહયું જે આકાશ એટલી જગાનેઘ

દાકાશ નામ આરોપ્યું સિધાંત- શું જે કુટ
સ્થને માયા તેમ ઘેરહોજે ચિદા કાશ એટલી
જગ્યાનું નામ ચિદાકાશ પડ્યું. હવે શિષ
કેહેછે જે માયાનું કુટસ્થ નામ શામાટે પડ્યું
ત્યારે ગુરૂ કેહેછે શાથીજે માયા કપટીછે મા
ટે.સાચુ જે તત્વબ્રહ્મ તેને જુઠુ દેખાદેછે. અ
ને જુઠુ જે જગત તેને સાચું દેખાડેછે ને મા
ટે માયાનૂ કુટસ્થ નામ પડ્યુ હવે કુટસ્થને
નિર્લેપ કહ્યુ તેનો અર્થ સાંભળો શું જે સ્થુ
ળ મધે રહ્યું અને સ્થુલના વીકાર નથી
અડતા શું જે સ્થુલને તાપે તે તપે નહીં
સ્થુલ જાય પણ તે જાય નહીં સ્થુલ વધે પ
ણ તે વધે નહીં સ્થુલ ઘટે ને તે ઘટે નહીં ને
સ્થુલ મધે ભરપુરછે અને સ્થુલનો વીકાર
ચીદાકાશને એકે સંભવે નહીં હવે લીંગ મ

ઘે ભરપુરછે ને લીંગના વિકાર એકે ચી દાકાશને સંભવે નહી હવે તે સાંભળો શું જે લીંગને હરખે હરખ નહી ને લીંગનેશો કે શોક નહી લીંગને કરોધે કરોધ નહી ને લીંગને કામે કામ નહી ને લીંગને સૂરે સુરો નહી ને લીંગને જ્ઞાને જ્ઞાની નહી ને લીંગ ને અજ્ઞાને અજ્ઞાની નહીં ને લીંગને ચોરા- શીનું ભાન પણ તેને ભાન નહી હવે કાર ણ મધે ભરપુર તે સાંભળો શું જે કારણતો અજ્ઞાન રૂપેછે અને એતો અજ્ઞાનનો સાક્ષી છે એટલે કારણ મધે રહયું જે ચીદાકાશ હવે ચીદાકાશ અલેપ રૂપેછે અને અચળછે તેનૂં દ્રષ્ટાંતસાંભળો– શું જે એક એરણછે તે અચળ રહીછે તે ઉપર અનેક ઘાટ ઘડા ય પણ એરણ વધે નહી અને ઉપરના ઘાટ

ભાગે પણ તે ભાગે નહી અને ઘાટ વધે પ
ણ એરણ વધે નહી તે માટે અચળ કહીયે
સિદ્ધાંત- કુટસ્થને આશરે અંતઃકરણથી
થી વરતીયો વધીને બહાર આવે ત્યારે કુ
ટસ્થ વધે નહી અને કુટસ્થને આશરે વર
તીયો પાછી અંતઃકરણમાં લીન થાય ત્યા
રે કુટસ્થ વધ્યું નહી ને વળી જાગ્રતથી એ
કુટસ્થ થાય નહી ને જાગ્રત ટળે પણ એ
કુટસ્થ ટળે નહી વળી સ્વપ્ન થાય તે કુટ
સ્થને થાય નહી અને જેજે ઉપાધી ટળે તે
કુટસ્થન ટળે નહી તે માટે અચળ છે હવે
સર્વે પ્રકાશનો અર્થ કરીએ છીએ દ્રષ્ટાંત-
નાટક દીપને સબ્દપરીનું દ્રષ્ટાંત દઉછુંશું
જે એક રજવાડામાં જઇને નાટકના પડદા
બાંધ્યાછે તેના માંહી દીપક મુકયાછે તે પે-

લા સૂના પડદાને દીપક પ્રકાશે છે વળી મે
હેલમાંથી રાજા પધાર્યા તે આશને બેઠા તે
ને દીપક પ્રકાશે છે વળી શબ્જપરી આવી
ને ખેલ કર્યો ત્યાં દીપક પ્રકાશેછે વળી સા
રંગીવાળાએ સ્વર બતાવ્યા ત્યાં દીપકપ્ર
કાશેછે વળી એ સભાના લોકો હતા તેને
દીપક પ્રકાશેછે વળી રાજા અને શબ્જપ-
રી સારંગીવાળાને અને સભાને સરવેને
દીપક પ્રકાશે તે સામાન્ય પ્રકાશેછે હવે શ
બજપરી ખેલ કરીને પડદાની અદંર પે-
શી ગઇ ત્યાં દીપક પ્રકાશે છે હવે જે શબ
જપરીએ નૃત્ય કરયું અને સારંગીવાળાયે
સ્વર મેળવ્યા તેને દીપક પ્રકાશે છે હવે તે
ખેલ થઇ રહયો ત્યા દીપક પ્રકાશેછે હવે સ
ભા ગઇ અને શબજ પરી ગઇ અને સારં

ગીવાળા ગયા હવે સરવે જન ગયા સુના પડદા રહ્યા ત્યાં દીપક પરકાશે છે સિદ્ધાંત તેમ સુન્ય દેહને કુટસ્થ પ્રકાશ આપેછે વ-ળી અહંકાર દેહરૂપી આસને બેઠો ત્યાં કુટસ્થ પ્રકાશેછે વળી સબજપરીરૂપી બુદ્ધી આવી ત્યા કુટસ્થ પ્રકાશે છે વળી સારં-ગીવાળા રૂપે ઇંદ્રીયો આવી ત્યાં કુટસ્થ પ્રકાશેછે વળી વીષય રૂપી સભાના લોક આવ્યા તાં કુટસ્થપરકાશે છે અહંકાર રૂપી રાજા આવ્યો તાં કુટસ્થ પરકાશે છે તે સર વે સભાને કુટસ્થ પ્રકાશ આપેછે તે સામા-ચ રૂપે પરકાશેછે હવે સબજપરી અને સારંગીવાળા ઇંદરીયો તેને વીશય સાથે તાન મેળવ્યું છે હવે બુદ્ધીરૂપી અને આં હપખ સારંગીવાળા એ બેને મળી રૂપ

સાથે તાન મેળવ્યું તાં કુટસ પ્રકાશે વળી
બુદ્ધીરૂપી શાબજપરીને જીભ્યારૂપી સા-
રંગીવાળા એ બે મળીને રસ સાથે તાન
મેળવ્યું તાં કુટસ સામાન્ય પરકાશે છે વ
બુદ્ધીરૂપી શાબજ પરીને ત્વચારૂપી સારં
ગીવાળા એબે મળી સપરસનો સાથે તા
ન મેળવ્યું તાં કુટસ સમાન પરકાશેછે વ
ળી બુદ્ધીરૂપી શાબજપરી અને કાન રૂપી
સારંગીવાળા એબે મળીને શબદ સાથે
તાન મેળવ્યું તાં કુટસ સમાન પરકાશે છે
વળી બુદ્ધીરૂપી સબજ પરીને કરમ ઈંદ
રીયા રૂપી તાળકુટી એબે મળીને કરમ
સાથે તાન મેળવ્યું તાં કુટસ્થ સામાન પર
કાશે હવે નાટક પુરૂ થયું તારે વીશાચ રૂ-
પી સભા ગઈ વળી બુદ્ધીરૂપી શાબજ પ

રી ગઇ વળી અહંકારરૂપી રાજા અંદર
મોહોલમાં ગયો હવે વીશાચ ગયા ઇંદરી
રો ગઇ બુદ્ધી ગઇ અહંકોર ગયો સઉજતાં
ને કુટસ્થ પરકાશે છે એકલું સુન રહયું હ
વે આ પીંડ બ્રહ્માંડની પૃથ્વી નું સળંગ સૂ
ત્ર જે અને પીંડ બ્રહ્માંડમાં જળછે તે સળંગ
સુત્ર જે આ પીંડ બ્રહ્માંડમાં તેજ છે . તે સ
ળંગ સુત્ર જે અન આ પિંડ બ્રહ્માંડમાં વા
યુછે તે સળંગ સુપ જે આ પિંડ બ્રહ્માંડમાં
આકાશછે તે સળંગ સુત્ર જે જાગરત અ
વસ્થા અને ઉત્પત્તિ અવસ્થા એક ભાવે
જે વિશ્વાહભીમાની અને વિશ્વાનર થઇ
તન સળંગ સૂત્ર જાણ તેનો અર્થ વિચારશે
તે વઇરાટ જાણશે સહી હવે એનો અરથ ક
રિએછિએ અસ્તિ તે પૃથ્વિ માંસ તે પૃથ્વિ

ને નસાજાળ તે પૃથ્વિ રોમ તે પૃથ્વિ ચર્મતે
પૃથ્વિ પાંચે ભાગે પિંડની પૃથ્વિ હવે ભર
હ્માંડનિ પૃથ્વિ કહિયે છિએ શું જે નવ ખં
ડ પૃથ્વિમાંથિ અઢાર ભાર વનસ્પતિ રૂપે
થઇ સરવે પરવત રૂપે પૃથવિ થઇ સપ્ત ર
શાણુ રૂપે પૃથવિ થઇ અને સરવે પરકાર
ના ધાતૂ રૂપે પૃથવિ થઇ હવે પિંડનિ પૃથ
વિ કહિ અને ભરહ્માંડની પૃથ્વી કહી હવે
તો પીંડ ભરહ્માંડની પૃથવિ સળંગ દેખાડી
શું જે આ પિંડની પૃથવિછે તે આ નવખં
ડ પરથવિ અને અઢારભાર વનસ્પતિની
સાથે સળંગછે વળી પરવત સાથે સળંગ
છે વળી મેરૂથી ઉપર વઇકુંઠ સાથે સળંગ
છે હવે વઇકુંઠથી બીજા સાતે લોકની પર
થવિ મેરૂ સાથે સળંગ છે અને નવખંડ-

ની પરથવી અને આ પિંડની પરથવી સ
ળંગછે તેટલા માટે સળંગ પરથવિ તે મા
રૂ સ્વરૂપ અને આપિંડનું જળ દેખાડીએ
છીએ શરોણીત એટલે જળ સુક્ર એટલે
જળ પ્રસ્વેત તે જળ આંસુ તે જળ અમ્રત
તે જળ લાળ તે જળ કફ તે જળ એ સાતે
ભાગે પિંડનું જળ જાણો અને આ બધાપિં
ડમાં નરમાશ રાખે છે તે જળનો ભાગ હ
વે આ ભરહ્માંડનું જળ કહીએ છીએ આ
બધી પરથવીમાં નરમાશરૂપે સામાન્ય જ
ળ જાણો તે સામાન્યમાંથી વિશેશ જળથા
ય છેતે કહીએ છીએ પાતાળનાં જળ વિશે
શ જળ સમુદરનાં જળ વિશેશ જળ મેઘ
નાં જળ વિશેશ જળ નદીનાં જળ વિશેશ
જળ કુવાનાં જળ તે વિશેશ જળ હવે આ

પિંડ ભરહ્માંડનાં જળ જુદાં બતાવ્યાં હવે
એક બતાવીએ છીએં શું જે આ પિંડમાં જે
નરમાશ રાખે તે સામાન્ય જળ હવે આબ્ર
હ્માંડની માટીમાં નરમાશ રાખે તે સામા
ન જળ હવે આ પિંડ ભરહ્માંડની પૃથવી
જેમ સળંગ છે એમ માંહીના નરમાશ રૂપે
પણ સળગ છે એ જળ તત્વને માહાર સ્વરૂ
પ ક્ષુધા લાગે તે તેજ જાણવું પિપાસા લાગે
તે તેજજાણવું કામવાધેછે તેતેજજાણવું કરો
ધ વાધે તે તેજ જાણવું ને શરીરમાં ઉષ્ણ
તાછે તે તેજ જાણવું હવે આ પીંડમાં જે
કાંતિ શોભા છે તે સામાન તેજ જાણવું હ
વે આ ભરહ્માંડનું તેજ કહીએ છીએ આ
ભરહ્માંડમાં જે વસ્તુમાં તેજ આપેછે તે સા
માન તેજ હવે આ પિંડ ભરહ્માંડમાં સામા

ન્ય તેજ તેજ તે માહારૂ સ્વરૂપ હવે આ સા
માન્યમાંથી વિષેશ તેજ થયું તે કહીએછી
એ સુર્યરૂપે, ચંદ્રરૂપે, તારારૂપે, વિજળીરૂપે
ચરાકરૂપે, અંગારારૂપે, દીવારૂપે, હવે આ
પિંડને બ્રહ્માંડમાં સામાન્ય તેજ છે, તે મા-
હારૂ સ્વરૂપ. હવે પાંચ પ્રાણ મળીને એક
પ્રાણ વાયુ જાણવો હવે પીંડનો વાયુ અને
બાહારનો વાયુ એ ભેળો વર્તેછે અને એટ
લા માટે બધા બ્રહ્માંડમાં સળંગ વાયુ ત-
ત્વ એતો માહારૂ સ્વરૂપ છે. હવે આકાશ
ની એકતા દેખાડીએ છીએ. તેનું એક દ્ર-
ષ્ટાંત કહીએ છીએ.—જે ઘટા આકાશ, મઠા
કાશ,ને·માહાઆકાશ સળંગ છે. તેનું સિ-
દ્ધાંત—શું જે પિંડનો આકાશને માહાઆકા
શ સળંગછે તે માટે સળંગ આકાશ તત્વ

તે માહારૂ સ્વરૂપ. અને મુળ શબ્દ તે શબ્દ વિષે રહ્યો. તે બોલવારૂપે, સાંભળવા રૂપે થયા તે શબ્દગુણ તે માહારૂ સ્વરૂપ. તે વિષે સળંગ પૃથવી તે માહારૂ સ્વરૂપ, સળંગ જળ તે માહારૂ સ્વરૂપ, સળંગ તેજતે માહારૂ સ્વરૂપ, સળંગ વાયુ તે માહારૂ સ્વરૂપ સળંગ આકાશ તે માહારૂ સ્વરૂપ, હવે પાંચે તત્વ તે હું હવે પાંચે તત્વ વેંહેંચાણાં તે પચીસ પ્રક્રતીરૂપે થયાં. પછી સ્થાવર જંગમ સૃષ્ટી થઇ, તે માહારૂ સ્વરૂપ. હવે સ્થાવર જંગમ મળીને વઇરાટ થયું તે વઇરાટ તે માહારૂ સ્વરૂપ, અને શુદ્ધ માહારૂ સ્વરૂપ તેને હવે કહીયે છીયે શું જે શુદ્ધ ચિદાકાશ છે, તે અવ્યાકરતમાં સળંગ ને હીરણ્યગરભમાં સળંગ, અને વઇરાટમાં સ

ળંગ છે. હવે વઇરાટમાંહી નિર્વીકાર ને વ
ઇરાટ મધે નિર્વીકાર તેનું નામ વિશ્વાનર
હભીમાની. હવે લીંગ શરીરને હીરણગર
ભની એકુતાનો અર્થ કરીએછીએ. આ લીં
ગ શરીરને હીરણુ ગરભ એક રૂપે જો. શા
બ્દ સપ્રસ રૂપ, રસ, ગંધ, સકળ વ્યાપક
સો, સ્વપ્નઅવસ્થા, સ્થિતીઅવસ્થા એક
રૂપે જો. તેજસઅભીમાની. સુત્રાત્મા સળં
ગરૂપે જો. હવે તેનો અર્થ કરીએ છીએ. શુ
જે લીંગ શરીરમાં સપ્રસ છે તે હીરણગર-
ભમાં સળંગ છે. ને લીંગ શરીરમાં રૂપછે
હીરણગરભમાં સળંગ છે, લીંગ શરીર
માં રસછે તે હીરણગરભમાં સળંગ છે, ને
લીંગ શરીરમાં સુગંધ છે તે હીરણગરભ-
માં સળંગછે, હવે સળંગ શબ્દ, સળંગ સ

પ્રસ, સળંગ રૂપ, સળંગ રસ, સળંગ સુગં
ધ, હવે પાંચે તત્વ માહાભુત માયારૂપે થ-
યાં, અને સ્થિતી અવસ્થા તે માહારી અ-
વસ્થા, દ્રષ્ટાંત-શું જે એક દોરોછે તે સર્વે
મણકાને માંહી પરોવાઇને બધી માળાને
સ્થીર રાખેછે. સિદ્ધાંત-શું જે હીરણ્યગરભ
તે સરવે સરીરમાંહી પરોવાઇને બધા વઇ
રાટને સ્થીર રાખેછે સ્થિતીઅવસ્થા હવે
સુદ્ધ રજોગુણ તે માહારો ગુણ હવે શું જે પાં
ચે તત્વમાંહી કારણરૂપે રજો ગુણ એકઠો
રહ્યો છે, તે માટે શુદ્ધ રજોગુણ તે માહારોગુ
ણ શું જે સ્થુલશારીરને વઇરાટ એકકહ્યું ત્યા
રે સ્થુલશારીરને હાલતુ ચાલતુ દેખીએછીયે
એકતો એ સંદેહ. ને લીંગશારીરને હીરણ્યુ
ગરભ એક કહ્યું. તો લીંગશારીરને કલ્પ-

ના કરતુ દેખીએ છીએ એ બીજો સંદેહ ત્યારે ગુરૂ કહેછે. દ્રષ્ટાંત– એક સરોવર છે તે સરોવરને બહારથી જળ આવવાને બારણાંછે ને વરનાળાસુધી જળ ભરેલાં છે. હવે બાર કહીએ. અને વેહેળાનાં જળ દોડયાં આવ્યાં તે સરોવરના જળને વેહેલાનાં જળ બંને સળંગ થયાં હવે બાહારનાં જળ માંહી ભેળાં મળ્યાં હવે વેહેળાના જળને દોડતાં દેખીને સરોવરનાં જળ દોડતાં દેખાયછે. તેમાં સ્થુલ શરીરને વઇરાટનાં પાંચ તત્વ સળંગજ છે પણ આ સ્થુલ શરીરના પાંચ તત્વમાં પ્રાણનો વેગછે. તે હાલતાં દેખાયછે ને પ્રાલબ્ધ થઇ રહેછે. એટલે હાલતાં નદીસે એટલે એક સંદેહતો ટળ્યો, હવે બીજો સંદેહ ટાળીએ છીએ. દ્ર–

ષ્ટાંત–શું જે એક નદીછે તેમાં જળ ભર્યાંછે તેમાં કોઇ કોઇ જગ્યાએ ખાડાછે, ત્યાં ખાડાના જોરે જળ ભમરી ખાતાં દેખીયેછીયે તેમ ભમરીનાં જળ અને બીજાં જળ સળંગ છે તેમ ખાડા પુરાયા એટલે ભમરી ખાતાં બંધ પડે ને સળંગજ દેખાય. સિદ્ધાંત– શું જે લીંગ શરીરનાને હીરણ્યગરભના માહાતત્વતો સળંગજ છે. પણ લીંગ શરીર માં પ્રાણબંધનો વેગ છે. તે જેવડું પ્રાણબંધ કલ્પના કરતું દેખીએ છીએ, એ પ્રાણબંધ થઇ રહેછે એટલે માહાતત્વ સ્થીર રહેછે. તે સળંગનાં સળંગ રહેછે એ બીજો સંદેહ ટળ્યો. હવે કારણશરીરને અવ્યાકૃત નીએકતાનો અરથ સાંભળો, એ કારણશરીરને અવ્યાકૃત એક રૂપે જો. તૂળાં અવીદ્યાને મૂ

ળા અવીચા એક રૂપે જો. સુષુપતી અવ-
સ્થા ને પ્રલે અવસ્થા એક રૂપે જો. પ્રાજ્ઞા
હભીમાની ને ઇશ્વરચઇતન સળંગસુત્ર જો
આનો અરથ વિચારશે તો અવ્યાકૃત જાણ
શે સહી. શું જે જાગ્રતમાં રહી સુષુપતીનાં
અભાવને વિચારીએ ત્યારે એક અજ્ઞાન
રહેછે, તે અજ્ઞાન તે તુલા અજ્ઞાન. એટલે
તુલા અજ્ઞાનની વરતીયો, ત્યાં કારણ શરી
ર પણ ન રહ્યું. સુષુપતી અવસ્થા પણ ન
રહી અને આનંદભાસ ભોગ પણ ન રહ્યો
અને પ્રાજ્ઞા હભીમાની પણ ન રહયો. તે મુ
ળાઅજ્ઞાન તે માહારૂં સ્વરૂપ. અને પ્રલે તે
માહારી અવસ્થા ને કેમ જાણીએ જે એ
બધું જગત મુળમાં પ્રલેરૂપ રહેછે, એમ શુ
દ્ધ મેતાગુણ તે માહારો ગુણ. કેમજે તે સ-

મે કાંઇ ભાસતું નથી એતો મુળા અજ્ઞાન. શું જે શુદ્ધ ચઇતન સકળ વ્યાપક આકાશ વતને અવ્યાકરત મધે સળંગછે.ને અવ્યા કરત બાહાર સળંગ છે. ને અવ્યાકરત માંહી નીરવીકાર અને અવ્યાકરત બાહાર પણ નીરવીકાર એ ચારે વાનાંને પ્રકાશે છે તેનું નામ ઇશ્વર ચઇતન્ય તે ઇશ્વર ચઇતન્ય તેમાહારો આત્મા. હવે પાંચે વાનાં મળીને અવ્યાકરત તે માહારૂ સ્વરૂપ હવે કુટસ્થને શુદ્ધ ચઇતન સળંગ રૂપે જો. સરવે પ્રકાશ માયાનો સાક્ષી.ભીન્તા નહોય એનો અરથ વિચારશે તે ઇશ્વર જાણશે સહી. તેનું દ્રષ્ટાંત-શું જે ઘટ્ટાઆકાશે પોતાનું સ્વરૂપ વિચારયું,ત્યારે કહ્યું જે ઘટ્ટ માંહી અને ઘટ્ટ બહાર હું સળંગ છું. વળી ઘટાકાશે

પોતાનું સ્વરૂપ વિચારયું ત્યારે કહ્યું જે ઘટ માંહી અને મઠમાંહી હું સળંગ છું. એટલે સળંગ આકાશ તે માહારૂ સ્વરૂપ. સિદ્ધાંત શું જે કુટસ્થે પોતાનું સ્વરૂપ વિચારયું ત્યારે કહ્યું જે દેહ મધે અને દેહ બાહાર હું સળંગ છું. હવે પીંડમાંહી અને બ્રહ્માંડમાંહી સળંગ છું. એટલા માટે સળંગ ચઇતન તે માહારૂ સ્વરૂપ. દ્રષ્ટાંત-શું જે સુર્યને વિષે અંધારૂ નથી તેમ મારે વિષે જગત નથી વાચ મેલીને લક્ષ સમજશો નરજે ઇશ્વર તે જ અમાપ થાશે શુદ્ધ ચઇતનતા તે. હવે જીવ ઇશ્વરતા ત્યાં નથી. નહીં વ્યાપકતા હોય દ્રષ્ટાંત-દરશ્ય ત્યાં નથીતો કોને જઇને કહે. કારજ કારણ ત્યાં નહીં. મહા અમુલ્ય પદ સોય આપ ટાળતાં આપ ઉગરશુ

હવે તેનો અરથ કરીએછીએ. શું જે છીપ ને વિષે રૂપુ મુળગુ નથી, અને છીપ રૂપાને જાણ્તું નથી અને છીપ પોતાને સ્વરૂપેતો છેજ. તેમાંઆતત્વ પ્રતક્ષ માલમ પડેછે પણ પોતાના સ્વરૂપને જાણતી નથી. શામાટે જે છીપને વિષે વરતી નથી, અને જો વરતી હોયતો પોતાને જાણવાનો વિકલ્પ થાય. અને વરતી નહી માટે વીકલ્પ થાય નહી એટલે વરતી વીકલ્પ વીના નિઃવિકલ્પ છું સિદ્ધાંત-શું જે માહારે વિષે વ્યાસ મુળગુ નથી ત્યારે જીવતો મુળગો નહી. ને ઇશ્વરે નહી, ને હું માહારે સ્વરૂપેતો છું પણ હું મને જાણતો નથી શા માટે જે માહારામાં વરતીયો નથી, એટલે વરતીને વીકલ્પ વીના જેમ નિરવીકલ્પ છું. દ્રષ્ટાંત-શું જે દોર

ડીને વિષે સરપ નથી. અને દોરડી સરપ જાણતી નથી. અને દોરડી પોતાના સ્વરૂ-પે છે દોરડીને વિષે વરતી નથી. ને જો વ રતી હોયતો પોતાને જાણવાનો વિકલ્પ થા ય એટલે વરતીને વીકલ્પ વીના નિરવીક લ્પ છું વળી દ્રષ્ટાંત-શું જે થાભલાને વિષે ચોર મુળગો નથી અને થાંભલો ચોર નેજા ણતો નથી. અને થાંભલો પોતાના સ્વરૂપે જાણતો નથી શા માટે જે થાંભલાને વિષે વરતી નથી અને જો વરતી હોયતો પોતા ને જાણવાનો વીકલ્પ થાય એટલે વરતી ને વીકલ્પ વીના જેમ છું તેમ નિરવીકલ્પ છું, સિદ્ધાંત- શું જે માહારે વીશે કાર્યતો મુળગું નથી અને માહારે વિશે જીવ મુળ ગો નથી. ત્યારે હું કોનો કારણ કહેવાઉ

એટલે હું ઇશ્વર નહી ને હું માહારે સ્વરૂ
પે છું એટલે હું મારા તત્વ સ્વરૂપે છું.મા
હારે વિષે શાસ્ત્ર નહી મારે વિશે ગુરૂ નહી
શીષ નહી મારે વિશે જન્મ નહી, બંધ ન
હી, મરણ નહી, મુક્ત નહી, ને આત્મા ન
કહેવાઉ. ને પરમાત્મા ના કહેવાઉ. અને
નીરંજન ના કહેવાઉ. હું નીરાકાર ના કહે
વઉ, નો હું સત્ય ના કહેવાઉ, ચીત્ત ના ક
હેવાઉ, અને આનંદ ના કહેવાઉ, એટલે
માહારા વીષયને કોઇ પોંહોચશે નહી, ને
હું મારે તત્વસ્વરૂપે છું ઇતી શ્રી વિચાર-
સંગ્રહવેદાંતદેહરૂપીદેવળનો ખંડ ૪ સમાપ્ત

દોહરો

વિચાર સંગ્રહ વેદાંતમાં,
પામો તત્વનો પાર;

દેહરૂપી આ દેવળમાં,
પામો ચઇતનનો સાર.
સઉ ચીજ મુલે મળે;
જ્ઞાન ચીજ અમુલ;
કહે બેહેચર જાણ્યા વીના,
કહ્યું સાંભળ્યું ધુળ. ૨

શ્રીગણેશાએનમઃ

હવે દેહરૂપીદેવળજેછે તેની પ્રતીટ તથા પડવાસાંનૂં પ્રમાણ વિશ્વકરોવાચ. પૃથ્વી પ્રમાણ– પૃથ્વી મધ્યે સાત દ્વીપ કુશદ્વીપ, કુરંભદ્વીપ, શાકદ્વીપ; પૃશુરદ્વીપ, હવે પ્રથમ સમુદરનાં નામ. ખાર, ઇશ, મીઠો, ક્ષીર દધી, ઘ્રત, મધુ, એ સાતે સમુદરછે. ઇતી સાત સમુદર પૃથ્વી મધ્યે છે. હવે દ્વીપ સં

ખ્યા. જંબૂદ્રીપ એક લાખ જોજન પ્રમાણ છે, તે મધે નવ ખંડ તેનાં નામ ઇલાવરખં ડ, ભરતખંડ, ઇરબીખંડ, હીરણખંડ, ભદ્રખંડ, કેતમાલખંડ, રમીખંડ અર- સીખંડ, કુરૂખંડ, ઇતી નવખંડ જંબૂ- દ્વીપમાંછે. અથ ખંડની સંખ્યા કહું. ચાર સુતરની એક પાણ, ચાર પાણનો એક આં ગળને ચોવીસ આંગળનો એક સુતારીગજ ને ત્રણ ગજનો એક ગણીયો, અને બે હ- જાર ગણીયાનો કોશ, અને ચાર કોશનો એક જોજન સાત જોજનનો એક દેશ, અ ને સાત દેશનો એક મંડળ, ને સાત મંડળ નો એક ખંડ, ને નવ ખંડનો એક દ્વીપ, એ દ્વીપ સંખ્યા પુરી થઇ. હવે વિશ્વકરો વાચ. સુણો સજ્જનો હવે પૃથ્વી મધે ઇશા

વર ખંડ છે તે હદ્ધાર હજાર જોજન પ્રમાણુ
છે તે મધે સુમેરૂ પર્વત છે, એક લાખ જોજ
ન પ્રમાણુછે, ને તે સુમેરૂ પરવત ઉપર ૨૧
સ્વરગ છે હવે તેનાં નામ કહીએછીએ બ્રા
મ્હીસ્વર્ગ, સુરલોકસ્વર્ગ, જનલોક સ્વર્ગ,
ઉખલાવરસ્વર્ગ, કીરણલોક સ્વરગ બ્રહ્મ
લોક સ્વરગ રાક્ષસલોક સ્વરગ, કાળલોક
સ્વરગ, ચીતગુપ્તલોકસ્વરગ, જોત્રણીલોક
સ્વરગ, ગંધરવલોક સ્વરગ, અરજમાળલો
ક સ્વરગછે, આહાલોકસ્વરગ, તપલોકસ્વ
રગ જનલોકસ્વરગ, સતીલોક સ્વરગ, દી
પલોક સ્વરગ, સ્વરથનાલોક સ્વરગ, દેવ
લોક પીપળીલોક વિશ્વકરમાલોક સ્વરગ ઇ
તી સુમેરુ મધે એકવીસ સ્વરગ છે સોળ
સહસ્ર જોજનનો, સુમેરુનો વીસ્તારછે બત્રી

સ હજાર જોજન ઉંચોછે સોળ હજાર જોજ
ન ભોંયમાંછે તે પાષાણુની પૃથ્વી છે તાંનો
રાજા પનચડ છે તેના ઉપર ૨૮ હજાર જોજન
પૃથ્વી લોઢાની છે તાંનો રાજા તીરથકર દે
વતા તાં વીસ હજાર જોજન તાંબાની પૃથ્વી
છે તાંનો રાજા દેવગાંધર્વછે તા ઉપર ૨૨ હ
જાર જોજન પૃથ્વી રૂપાનીછે તાં રાજા ઇંદ
ર દેવછે તાં ઉપર ચોવીસ હજાર જોજન સો
નાની પૃથ્વીછે તેના ઉપર તેત્રીસ કરોડદે
વતા રહેછે તાં સૂમેરૂ ઉપર આઠ સરગ બા
ંછે માહાવતી મરદરી માહા ને નપેદ
સરગ સ્વેત નીલસેત ઉંચમણી ત્રીબંધ તે
આઠ સરઘ સુમેરૂપરવત ઉપરછે એક લાખ
જોજન ઉંચો છે ને એક લાખ જોજન પો-
હોળોછે તાં સુર્ય ઉપર ચતુર સરવ છે હ

વે પુરવ દીશા સરગ ઉપર ઇંદરપુરીનું
સ્થાન છે તે ચોવીસ સહસ્ત્ર જોજન ઇંદર
પુરીનો વીસ્તારછે તાં ઇંદર દેવ વસે છે.
હવે દેવતા તેત્રીસ કરોડ દેવતા સહીત દ-
ક્ષિણદીશા સ્વરગ ઉપર જમપુરીનું સ્થા
ન છે તાં વસ્તા રાજા ધરમરાય હવે પશ્ચિ-
મ દીશાનાં સ્વરગ ઉપર વરૂણપુનુ સ્થા-
છે વરણપુરીનું પંદરહજાર જોજન વીસ્તા
રછે તાં વસ્તા રાજા વરૂણદેવ છપન કોટી
મેઘ માળા સહીત ઉત્તરદિશા સ્વરગ ઉપર
કુબેર કાસ્થાનછે ત્યાંવસતા રાજા કુબેર. હ
વે નવકોટી અગ્નિ સહિત નૈરૂત્ય કોણના
સ્વરગ ઉપર નૈરૂત્ય પુરીછે. ત્યાં વસતા
રાજા નૈરૂત્ય. અને ઓગણપચાસવાયુ સહિ
ત ઇશાન કોણ સ્વરગ ઉપર સોમ પુરી કા

સ્થાનછે. સાત હજાર જોજન લોમ પુરીકો
વિસ્તારછે. ત્યાંવસતા લોમ રૂષિ એકકલ્પ
થાય ત્યારે લોમ રૂષી નો એક રોમ ટુટે એ
મ આઠ સ્વરગ નેઆઠ પુરીયો કહી. હવેઅ
ષ્ટ પુરી ઉપર ત્રીકુણ ચાર પુરીઓછે. કઇ
લાશ, બ્રહ્મપુરી, વિષ્ણુપુરી, વઇકુંઠપુરી,
કઇલાશપુરીના રાજા મહાદેવજી હવે સુમે
રૂ પરવત હવે સુમેરૂ પરવતના ચાર પરવ
તછે. એક પુરવ દિશા તરફ મંદ્રાચળ પ
રવત, દક્ષિણ દિશામાં મરચત પરવતછે.
પશ્ચિમ દિશામાં પારેસ પરવત ને ઉત્તર દિ
શામાં કુમદ પરવત. હવે ચાર પરવતમાં
એકેકા પરવતમાં ચાર ચાર વ્રક્ષ છે. અને
ઇલાવતાખંડ પુરવ દિશાએ કુપર પરવત,
તે બેહજાર જોજ મોટો છે, તેની અગાડી

ભરતખંડ છે. એકત્રીસ હજાર જોજન મોટો છે, ઇલાવતખંડ દક્ષિણ દિશાએ ત્રણપરવતછે તેનાં નામ. સિંધધર પરવત બે હજાર જોજન મોટોછે, તાં આગળ હીમાચળ પરવત છે એ બેહજાર જોજન પોહોળો છે. તેના અગાડી ભરતખંડ છે. તે નવ હજાર જોજન પ્રમાણ છે. તે તીનખંડ ને ત્રણ પરવત દક્ષિણ દીશામાંછે. દક્ષિણ દીશાએ એક ખંડ ને એક પરવત. તેનું નામ કહ્યું ઇલાવતખંડ પશ્ચિમ દીશાએ એક પરવત છે તે બે હજાર જોજન પોહોળો છે. તેની આગકતમાલખં છે. અગીઆર હજાર જોજન પ્રમાણ છે. ઇલાવતખંડને ઉત્તરદીશા ત્રણ પરવત છે, લીલ પરવત બે હજાર જોજન પોહોળો છે. તેના અગાડી રમણીક

ખંડ છે તે નવ હજાર જોજન પ્રમાણછે. તેની અગાડી સ્વેત પરવત છે. બે હજાર જોજન પોહોળો છે. ત્યાંના અગાડી કઉદ્રય ખંડ છે. તેનું નવ હજાર જોજન પ્રમાણ છે ઇતી નવખંડ જંબુદ્વીપમાં છે, તાં ખાર સમુદ્રછે. એક લાખ જોજન પોહોળો છે. તેના અગાડી પાલકીદ્વીપ છે. તેનું પ્રમાણ લાખ જોજનનૂં છે, પાલકદ્વીપ મધે સાત પરવત તથા સાત સળીતા છે. પાલકીદ્વીપની આગળ ઇક્ષ સમુદ્ર છે, તે ચાળીસ લાખ જોજન ઉંડોછે. બે લાખ જોજન પોહોળોછે, તેના અગાડી સામળ દ્વીપ છે. ચાર લાખ જોજન તેનું પ્રમાણ છે સામળદ્વીપમાં સાત પરવત અને સાત સલીતાછે. ઇતી સામલીદ્વીપની સંખ્યા સામલીદ્વીપમાં દધી સમુદ્ર છે. તે ચાલીસ લાખ જોજન પોહોળો છે ને આઠ લાખ જોજન ઉંડોછે. તેના

અગાડી કુશળદ્દીપ છે તે આઠ લાખ જોજન પ્રમાણ છે. કુશળદ્દીપમાં સાત પરવતત થા સાત સમુદ્ર છે. અને દુરલભદ્દીપમાં ઘ્રર્થ સમુદર છે. તે સોળ લાખ જોજન પોહોળો છે. બત્રીસ લાખ જોજન ઉંડા છે. તેના અગાડી સાત દ્દીપ છે. તેનું પ્રમાણ બત્રીસ લાખ જોજન છે. તે કુરભદ્દીપમાં સાત પરવત ને સાત સલીતા છે. તેના અગાડી સાકદ્દીપ છે. તેમાં વીક્ષ સમુદ્ર છે. તે બત્રીસ લાખ જોજન ચોડાછે, સોળ લાખ જોજન ઉંડાછે તેના અગાડી પુષ્કળ દ્દીપ છે.તેનું પ્રમાણ ચોસઠ લાખ જોજનનું છે. તે પુષ્કળ દ્દીપમાં એક પરવત ને બે ખંડ છે.તે પુષ્કળ દ્દીપમાં એક મધુસમુદ્ર છે. તે ચોસઠ લાખ જોજન પોહોળો આઠ લાખ જોજન ઉંડા છે. હવે સાત દ્દીપ ને સાત સમુદ્ર કહ્યા તેના અગાડી કંચન ભુમીછે. કંચન ભુમી

મધ્યે લોકાલોક પરવતછે. તે સાડાબાર કો-
ટી જોજન ઉંચોછે. સાડાબાર કોટી જોજ
ન પોહોળો છે, સાડાબાર કોટી ભોંયમાં છે
પચીસ કોટી જોજન પૃથ્વી લોકાલોક પર
વત ઉપર આઠ દીગપાળ છે. અગ્નિકોણ-
માં ગજપુનરીકો દીગપાળ. પુરવ દીશાએ
ગજ ઇલાવતી દીગપાળ, દક્ષીણ દીશાએ
ગજવામણો દીગપાળ, ને નૈરૂત્ય કોણમાં
ગજ સુંદરો દીગપાળ, પશ્ચિમ દીશાએ ગ
જજન દીગપાળ, વાયુ કુણે ગજ પોંદતાદી
ગપાળ ઉત્તર દીશાએ ગજરંભો દીગપાળ
ને ઇશાન ખુણે ગજસૂપ્રતી દીગપાળ, એ
આઠ દીગપાળનું પ્રમાણ અઢાર અઢાર
કોટી જોજન એકેકો દીગપાળ છે. ઇતી લો
કાલોક પરવતની સંખ્યા. તેના અગાડીસુ
નકાર છે. હવે પૃથ્વી વચ્ચે અંતરીક્ષ પ્રમા
ણ કહુંછું. પૃથ્વીથી ઉંચા એક લાખ જો

જન સુરજ લોક છે. ને બોહોતેર હજાર જો
જન સુરજના બીંબનો વીસ્તાર સૂરજની
ચાલકહૂં. ઈંદ્રપુદેવઉદીયાચળપરવતસુધી
લીંનરીઉપર સુરજઉદેમાન કરે, જમપુરી
ઉપર મધ્યાનકાળ કરે,ને અસ્તાચળપરવ
ત ઉપર, અને વરૂણપુરી ઉપર અસ્ત પા-
મે અને કુબેરપુરી ઉપર અડધી નીશા કરે
ઇતી સુરજ સંખ્યા પ્રમાણ. સુરજપુરી ઉ
પર એક લાખ જોજન ઉંચો ચંદ્રમા લોકછે
ને અડતાલીસ જોજન ચંદ્રમાનું બીંબ છે.
ને ચંદ્રમાના લોક ઉપર એક લાખ જોજન
નક્ષત્રો છે. તાં ઉપર એક લાખ જોજન મે-
ઘમાળા છે. અને સત્તાવન જોજન વિમાન
નો વિસ્તાર છે. ત્યાં મંગળનાં લોક છે. ને
મંગળના લોક ઉપર એક લાખ જોજન બૂ
ધ લોક છે, ચાલીસ હજાર જોજન બૂધકા
વિમાન છે ન બૂધના લોક ઉપર ગુરૂકા વી

માન છે, અડતાલીસ હજાર જોજન ગુરૂકા વીમાકા વિસ્તાર છે. ને ગુરૂ ઉપર એકલા ખ જોજન સુક્રલોક છે. ત્રીસ હજાર જોજન સુકરના વીમાનનો વીસ્તારછે. ને સુકરલોક ઉપર એક લાખ જોજન શનીલોકછે અડાવીસ હજાર જોજન શનીના વીમાનનો વીસ્તાર છે. શનીલોકા ઉપર એકલાખ જોજન કેતુલોક છે, ને સો જોજન કેતૂના વીમાનનો વીસ્તારછે. શની, રાહુ, ને કેતુકા વીમાન કૃષ્ણ છે. એના ઉપરે એકલાજોજન સપ્તરૂષી છે. ત્રીસ ત્રીસ હજાર જોજન એકેકા રૂષીના વીમાનનો વીસ્તારછે ને સપ્તરૂષી ઉપર એક લાખજોજન ધરૂવમંડળછે. ને ત્રીસહજાર જોજન ધ્રૂવનાવીમાનનો વિસ્તારછે. જ્યાં પ્રેમ જોતિસું, પ્રેમ ધ્યાંનશું સમાધીલ ગાવી ધરૂબીબિરાજેછે ઇતિઅંતરિક્ષ સંખ્યા સંપુર્ણ. સમાપ્ત.